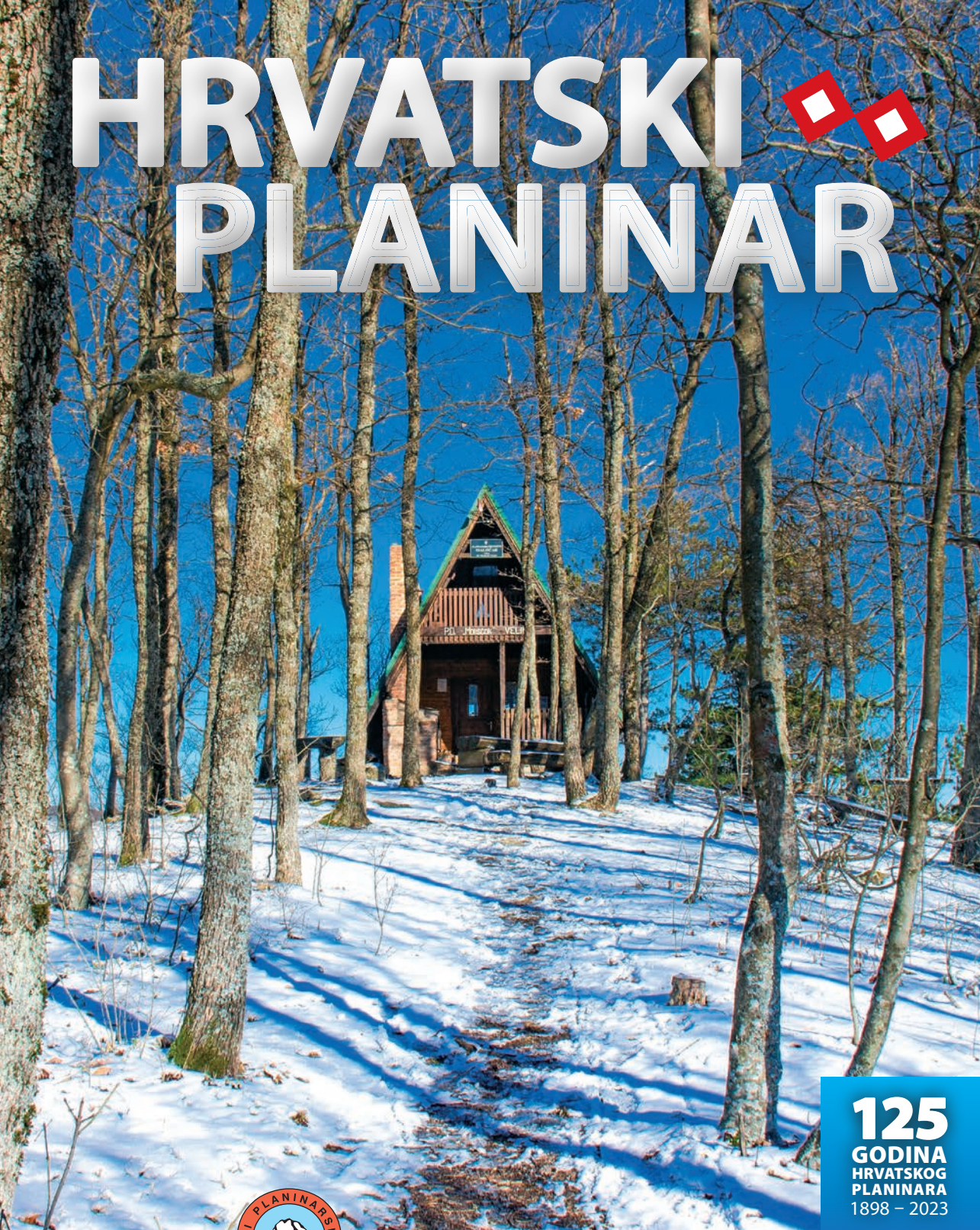

HRVATSKI PLANINAR

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **115**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

12

PROSINAC
2023

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski vjesnik« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o., Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku iznosi **19,90 eura (149,94 kuna)**.

Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35,00 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 2,00 eura (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (ured.hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

524 Veličanstveni Matterhorn**534** Planinarenje u Južnoj Africi**546** U Bugarskoj, na prijelazu između Europe i Orijenta**550** Intervju: Vlado Božić

Sadržaj

Članci

524 Veličanstveni Matterhorn

Sanja Jurlin

534 Planinarenje u Južnoj Africi

Martin Henc

546 U Bugarskoj, na prijelazu između Europe i Orijenta

Željko Vinković

550 Intervju: Vlado Božić

Damir Šantek

Rubrike

555 Vijesti: Skupština UIAA-e u Trabzonu, Vladimir Novak primio nagradu Grada Samobora za životno djelo, Postavljena spomen-ploča Josipu Sigmundu, 40. obljetnica Dubovačkoga planinarskog puta, Korenički planinari proslavili dan društva, Na Olimpijadi mladih planinara PK-a Ivanec sudjelovalo 80 djece, Autobus oslikan planinarskim motivom putovat će cijelom Europom, Ivanečki planinari u Rumunjskoj, Izlet na Papuk za slijepe i slabovidne, 3. Memorijalni pohod Od Premužića do Štampara Nova zvjezdica u hrvatskom planinarskom kalendaru

563 Kalendar akcija**564 Planinarski kalendar za 2024. godinu!****566 Planinarska enigmatika****567 Sadržaj 115. godišta Hrvatskog planinara**

Tema broja

Uspón na Matterhorn

Naslovnica

Planinarsko sklonište Mališćak na Papuku, foto: Mario Ripli

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
 1898 – 2023

Veličanstveni Matterhorn

Sanja Jurlin, Samobor

Planina u obliku gotovo savršenog stošca, s pomalo nagnutom piramidom na vrhu, oduvijek mi se činila kao sinegdoha alpinizma. Kada bi netko spomenuo planinarenje u visokom gorju, Alpe ili težak uspon, odmah bih ugledala Matterhorn kao simbol svega toga, planinu za koju sam dugo vjerovala da je suđena samo odabranima i naročito vještima.

Nikada se nisam smatrala fizički naročito vještom ni odabranom za išta drugo osim za majčinstvo i učiteljski poziv. Zapravo, i to je bilo više nego dovoljno za sreću. Ipak, u jednom trenutku, kad nisam više bila toliko potrebna u tim dvama pozivima, počela sam tražiti i druge izvore inspiracije za sretne dane. Planine su se ponudile vrlo brzo, kao spoj prirode i avanturizma, slobode i divljine, svega onoga što nas magnetski privlači i samo trebamo prepoznati vlastiti put kojim ćemo do tog cilja stići.

Moje je tijelo prihvatilo volju i želju da se penjem posvuda, da se dignem iznad šuma među stijene, da zamijenim šetnju penjanjem, da svladam kosine koje traže snagu mišića, da ovladam raznim pomagalicama i tehnikama. Upornost istraživanja putova svaki vikend tijekom nekoliko godina iscrpio je kamene masive hrvatskih planina, alpske dvotisućnjake u susjedstvu,

poneki austrijski i talijanski vrh, i glava je počela tražiti više i jače. Iako će moje srce uvijek trepereći pamtiti sreću zimskog uspona na Veliku Mojstrovku, snalaženje u bespuću Hudog praska Mrzle gore, vidik sa snježnog Tosca i Triglava, sve križeve, gomile kamenja ili suha drva na vrhovima, ipak sam žudjela za visinom. Zanimalo me čega ima tamo gore, mogu li se probiti svojim plućima kroz taj razrijeđeni zrak, kako je hodati polako, kakvi su vidici, kolika je zemlja. Veselilo me je ozračje ekspedicijske obitelji, šatora, dijeljenja osnovnih stvari za život, jednostavnog zadovoljstva zbog toplog čaja ili izvorske vode. Iako respektabilni i visoki, dosegnuti vrhovi nisu imali onu čaroliju koju su imale Alpe u svojim grebenima, stijenama i klekovini, opreznom otpunjavanju i priječenju, samoći u stijeni, bez potrebe za nosačem ili aklimatizacijom, i zato sam im se uvijek vraćala.

U jednom takvom povratku odjednom mi se Matterhorn učinio bližim. Ne još realnim za uspon, ali moguć u ovom životu. Stavila sam ga u kutak svoje svijesti i nakon svakog zahtjevnijeg uspona njegova je slika postajala jasnija i pristupačnija. U međuvremenu sam upoznala krasnog vodiča Gregu iz Slovenije, s kojim sam ispenjala neke smjerove u Alpama, i s njim mi se sve činilo lako i moguće. Kad smo ga tako, u naletu snage i hrabrosti, upitali organizira li uspon na Matterhorn, on nam je odmah ponudio datum, bez ikakve bojazni hoćemo li moći. Njegova vjera u mene pojačala je moje samopouzdanje i odjednom se stožasta planina s piramidalnom kapom doselila u moje susjedstvo i poslala mi pozivnicu. Imala sam nekoliko ljetnih mjeseci da osnažim kondiciju i još poradim na slabim mišićima ruku. Posljednjih mjesec dana penjala sam se na planine Montaževe i Viševe skupine, na neke julijske vrhove, Grossglockner, Visoki Kanin i njegov greben, i osjećala sam se spremno.

Matterhorn – vrh među livadama. Prijeteća stijena strmih strana što se osamljena izdiže iznad

Zermatt

GREGA KOFLER

Matterhorn (4478 m)

mekanih livada Zermatta i pitomih švicarskih sela do kojih se može doći žičarom ili pješke. S druge se strane nalazi cijeli masiv Monte Rose s prestižnim vrhovima, poznatim u planinarsko-skijaškom svijetu. Na okupu su Breithorn, Castor i Pollux, Lyskamm, najviši vrh Švicarske Dufourspitze i mnogi drugi, svi na granici Italije i Švicarske, naizgled samo meko uronjeni u vječan snježni prekrivač Peninskih Alpa. Nasuprot njima izdiže se osamljen i gol, stjenovit Matterhorn. Na trenutke mi se činilo kao da je sam protiv svih, drzak i tvrdoglav, i kao takav mami planinare istih osobina ne bi li ih zbacio sa sebe dokazujući da je jači. A ponekad sam ga vidjela kao ukletu planinu koju je jedan davni tektonski potres učinio drugačijom od susjednih, dopustivši afričkoj ploči da nadvisi indoeuropsku i mnogobrojnim ledenjacima koji su se spuštali s vrha i svojom erozijom, i po svojoj želji, oblikovali njezine geometrijskim mjerilom savršene strane.

U savršenstvu uvijek postoji nešto zastrašujuće. Ljudski se um pita kako je moguće da nešto u prirodi bude tako pravilno i simetrično, pribijava se mračnih i nepoznatih sila koje se

kriju ispod savršene fasade, sumnjičav u sve, bez dovoljno vjere, željan dokaza ili razotkrivanja. Zato sam tu kraljevsku planinu ili, kako je također zovu, Planinu svih planina, nekako uzela pod svoju, kao majka koja štiti mladunčad, znajući da upravo ispod te hladne i savršene fasade mora postojati ranjivo srce, topla duša i čežnja za ljubavlju. I u tim trenucima, kada sam izokrenula ogledalo i poput Snjeguljčine maćehe naučila komunicirati s onostranim, znala sam da će se put za me otvoriti, pa i na toj stjenovitoj i tehnički zahtjevnoj grdosiji.

Pripremajući svoje tijelo, s dovoljno iskustva u dugotrajnim i jednoličnim usponima, gdje je najvažnije biti dobar prijatelj sam sebi, dopustila sam si pogledati samo jedan video s uspona, koji je zapravo bio reklama za mladoga švicarskog vodiča, pa je zbog toga uspon izgledao lagan. Djevojka koja se s njim popela do vrha jedva se uspuhala, frizura joj je ostala uredna, smiješila se odmorno i nisam imala razloga sumnjati da ja, starija i iskusnija, neću na vrhu izgledati jednako. Svjesno sam se okrenula od svih mogućih opasnosti i hrabro krenula u četverodnevnu

Nadelhorn, Lenspitze, Dom, Taschorn, Alphubel, Rimpfshorn i Strahnhorn

avanturu. Tek večer uoči uspona pročitala sam nekoliko blogova u kojima mladi i jaki penjači tvrde da im je to bio najteži uspon. Ali tada je već bilo kasno da se moje samopouzdanje poljulja i da se vratim neobavljena posla.

Uzbuđenje je počelo nadirati iz mene kada smo se, napustivši Italiju, po mnogobrojnim zavojima popeli na prijevaj Simplon te se zaustavili na zelenom proplanku da bismo uživali u nizu snježnih vrhova na obzoru. Kao da su se Alpe otvorile i odjednom ponudile nemjerljiv broj ugodnih livada, baršunastih šuma, drvenih kućica i prekrasno obnovljenih hotela s balkonima punim rascvjetalih petunija i geranija. Bila je to klopka ugodnosti, slikovnica iz djetinjstva s vječnom figurom nasmijane Heidi i zdjelice toploga kozjeg mlijeka. Ali to nije bilo ono po što sam došla. Došla sam naizgled strašnoj planini koja me pozvala da mi na jedan dan otvori njedra, pokaže svoju pristupačnost i gostoljubivost na način koji još nisam mogla predvidjeti.

Vozili smo se dalje kroz živopisna mjestača poput Briga, Glisa i Vispa do Täscha, posljednjega do kojeg se može doći autom. Ondje smo

prespavali i sljedeće se jutro zaputili vlakom na zupčanike do Zermatta, najvećega turističkog središta i centra kantona Valais. Gradić se nalazi na visini od 1620 metara, u podnožju najviših planina, a sve do 1865. bio je selo koje je živjelo od poljoprivrede. Te se godine, naime, nakon sedam uzaludnih pokušaja, Edward Whymper napokon uspio popeti na vrh dotad neosvojitog Matterhorna sjeveroistočnim grebenom Hörnli. Taj izvanredan uspjeh čovjeka očaranog planinom zasjenjen je pogibijom četvorice supenjača koji su se poskliznuli na silasku, podno samoga vrha. Na tom je mjestu podignut spomenik svetom Bernardu, zaštitniku planinara. Tri dana nakon uspjeha engleskog tima, koji se popeo po švicarskoj strani, Carrel i Bich napokon su svladali i teški Lion ridge i došli do Cervina, kako Talijani danas zovu vrh i planinu. Ti posljednji dani zlatnog doba alpinizma znače preokret u uobičajenom načinu života malih sela podno vrhova. Turizam se brzo razvija, kuće se preuređuju u apartmane, grade se hoteli i žičare, uređuju piste, nude vodiči sve većem broju planinara koje Matterhorn neodoljivo privlači.

U Zermattu nema automobila, tek nešto taksija na električni pogon. Svi ostali mogu unajmiti bicikl ili prošetati kroz slikovit centar, danas prepun dućana svjetski poznatih brendova sportske opreme, mondenih restorana, prekrasnih i skupih hotela. Tako smo se i mi, s teškim ruksacima na leđima, prošetali od željezničke stanice do polazišta žičare uživajući u lakoći dana neopterećenog velikim snom. Sjedam u kabinu žičare s povratnom kartom koja bi me sutra do pola pet trebala dovesti natrag u gradić. Sanjarim o tome kako ću nakon tolikih dana odricanja popiti pivo u nekom od prenapučenih kafića, pa koliko me god to pivo koštalo. Sanjarim kako ću kupiti barem razglednice i nekoliko magneta kao uspomenu. Sanjarim kako ću posjetiti planinski muzej i obići znamenitosti grada. No sutradan ću, međutim, u vrijeme posljednjeg polaska žičare, raščupana i žedna do iznemoglosti, pokušavati isпитi pivo u Hörnlihütte, nesvjesna da se moram na vlastitim nogama spustiti još 1800 metara visinske razlike do Zermatta.

»Padaju« prve fotografije jer smo napokon, na izlazu iz središta mjesta, ugledali svoju planinu. Ne vjerujem da sam zaista ovdje! Ako je planina stvarna, ja nisam. Ili obrnuto. Sviđa mi se ta dvostruka realnost i zamišljam sebe nacrtanu na paus-papiru koji se sasvim lako može položiti na grafiku Matterhorna i činit će se kao da sam zaista ondje.

Kao i inače u mojem životu, tehnika vizualizacije zasigurno mi je pomogla da želju pretočim u stvarnost.

Silazimo na trećoj stanici žičare – Schwarzsee. Čekaju nas dva i pol sata hoda do Hörnlihütte. Put je za poželjeti, blago se uspinje posred zelenih livada (Matter). Na zapadu se ocrtavaju zasniježeni vrhovi masiva Monte Rose, prepoznajemo Mali Matterhorn, dok se Veliki ponosito i osamljeno izdiže na suprotnoj strani. Što smo mu bliže, sve se češće zaustavljamo da bismo ga slikali. Pokušavamo locirati trasu, dom i bivak, ali i dalje nam se čini nemogućim. Trudim se ne gledati ga više, koncentrirana sam na težak ruksak i načine kako da si olakšam nošenje, podupirući ga ispod, povlačeći trakice na naramenicama, odižući ih od ramena. Krećem žustro jer osjećam da imam snage, a osim toga – koliko

god bila filantropski nastrojena – ipak u planini najviše volim biti sama, ne govoriti, eventualno pjevušiti, i okružiti se anđelima pomagačima.

Na pola puta staza postaje nešto strmija, prelazi se preko drvenih mostića, s pomoću sajli i mrežastih ljestava, a vrijeme brzo prolazi kada se fokusiramo na detalje i odjednom smo ispred Hörnlihütte. Dom se nalazi na 3260 metara nadmorske visine, a prvu inačicu današnjeg doma sagradio je 1880. Swiss Alpine Club. Imala je samo 17 kreveta. Danas je to moderan dom, potpuno preuređen na 150. godišnjicu prvog uspona, sa 130 kreveta, suvremenom kuhinjom i dnevnim boravkom - blagovaonicom, tuševima i električnom energijom iz solarnog napajanja te prekrasnom terasom s vidikom na velikana koji se izdiže na samo 10 minuta hoda od doma.

GREGA KOFLER

Ulaz u stijenu, Sveti Bernard

Ostavljamo dio stvari u spremištu, a ruksak nosimo u sobu gdje ćemo spavati. Soba je svijetla, topla, s poplunima u čistim presvlakama i mekim jastucima na krevetima te velikim policama za ruksake, gdje nas čekaju i papuče. Njih nosimo samo u sobama jer se posvuda može hodati u gozericama, a ipak je neobično čisto.

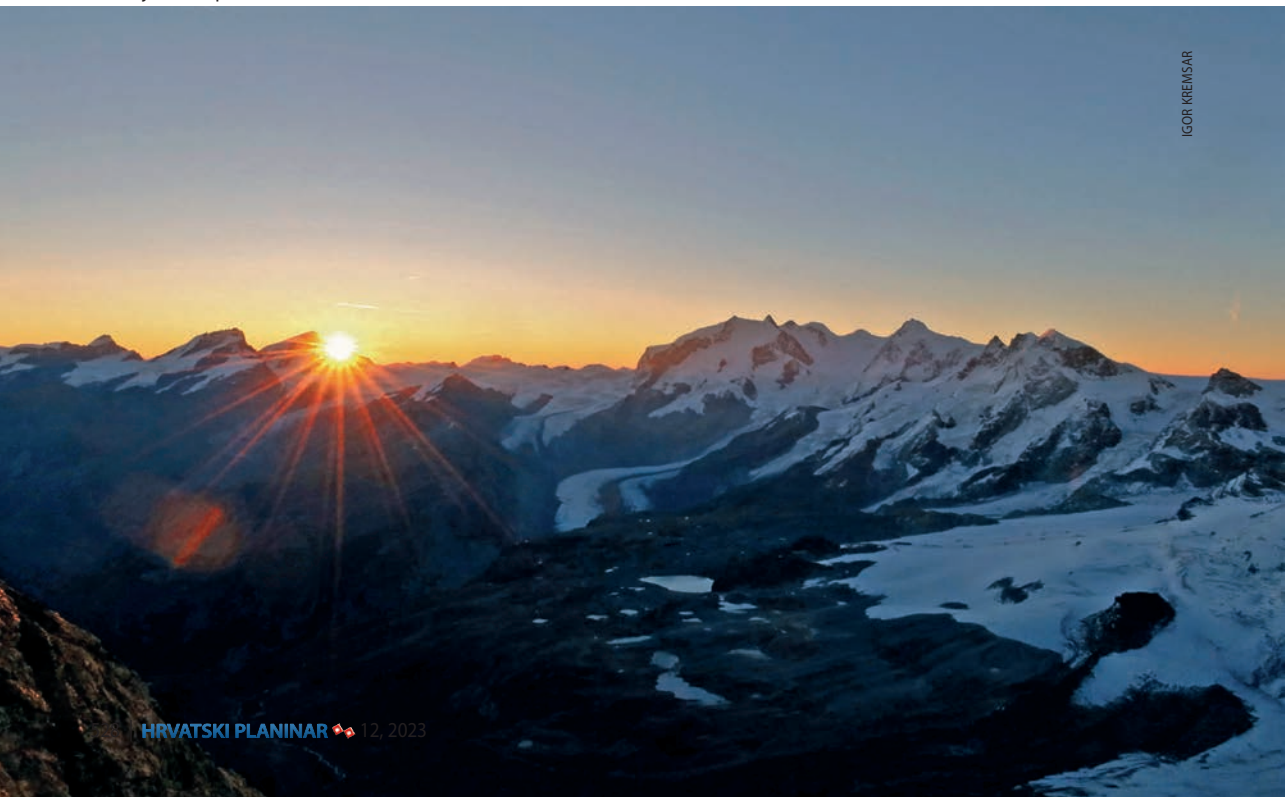
Odlazimo odmah pogledati ulaz u stijenu, jedino mjesto kojeg se pribojavam jer znam da ondje zbog vertikalne bez utora za noge i labavog užeta nastaju gužve. Svjesna sam svojih nedovoljno jakih ruku te da bih ondje mogla imati poteškoća.

Da, strašno je okomito. Toliko da uspijevam vidjeti samo tih prvih desetak metara okomice i ništa više. Sve je ostalo tama koja će me postupno progutati, kao grotlo nekog nebeskog rudnika. Ne znam što bih radije, odmah se popela i nestala u nepredvidljivom mraku ili još do sutra žmirila na sudbinu koja me očekuje. Međutim, kad sam pogledala pozornije, vidjela sam da su u stijenu ugrađene tzv. klanfe, nekoliko željeznih stuba uz uže, da penjačima bude lakše. Jedan dobrohotni planinar, videći strah u mojim očima, govori mi kako su prije nekoliko godina Švicarci doskočili očitom problemu, izbušili tih nekoliko rupa u

kamenu i dodali stube. Gužve su prestale. Ljudi se puno lakše penju i kreću na uspon. Kaže da se dvaput popeo na vrh, želi mi sreću na usponu i znakovito dodaje da mi gotovo zavidi koliko ću sutra biti sretna. Dodaje točku na moje opet naraslo samopouzdanje i veselo se vraćam u dom. Naivno zaključujem kako je ulazak u stijenu lagan te, prema tome, većih problema ne bi smjelo biti. Cijelo popodne provodim sunčajući se na terasi, pijuckajući čaj od planinskih trava, jedući domaće kolače, listajući knjige u biblioteci doma. Nakon ukusne večere pripremam opremu za sutra i gotovo u hipu zaspijem. Nema ni treme ni straha.

Budim se u četiri sata, oblačim se kompletno jer su pravila jasna i treba ih se držati. Doručak u pola pet. Prvo izlaze švicarski vodiči sa svojim penjačima, a nakon njih mi ostali. Svejedno, nema nas puno, najviše desetak naveza. Već poznajem lica od dana prije i veselim se što ću ih viđati na planini. Vodiči su uglavnom Švicarci, mnogo je stranaca, mlađih i starijih penjača, poneka žena, i osjećam se sigurno. Međutim, osjeća se napetost, tišina pred buru. Svatko je u svojim mislima. Netko sjedi na stubama s glavom među koljenima, netko gleda kroz prozor u mrak, netko u tišini za stolom čeka vrijeme doručka.

Svitanje nad alpskim vrhuncima

IGOR KREMSAR
GORAN GRÜNFELD

Ulazak u stijenu

Penjački izazov

Osjećam laganu nelagodu, ali moj me vodič smireno navezuje, namještamo kacige, dodajem topli čaj u ruksak i stajemo u red za izlaz. Točno u 4:50 otvaraju se vrata i začas smo vani. Mala vojska tihih volontera napreduje prema ulaznoj stijeni. Čekamo nekoliko minuta i uspinjemo se u mrak. Jedan se navez već na samom početku okreće i vraća.

Prvi dio puta osiguran je debelim užetom zbog glatke stijene i uskog prolaza, ali ništa mi se ne čini teško. Nakon zaokreta krećemo prema gore, doslovno. Počinje penjanje, koje završava tek na samom vrhu. Prvi dio, do Solvayhütte, bivka koji se nalazi na 4003 metra, navodno je lakši. Nešto je širi, možeš birati kuda ćeš se popeti, nema potrebe za osiguravanjem. Na nekoliko težih mjesta spušteno je debelo uže, ima jedna izložena priječnica i tako to ide neka dva sata dok se mrak povlači, a vrh žari u suncu. U jednom trenutku ugledam iznad sebe bivak

i počnem mu se veseliti kao da je hotel s restoranom. Završni je dio puta do bivka najteži, ali dva užeta, jedno koje visi i drugo koje spaja dvije strane stijene, tako da s desne možeš lako prijeći na lijevu, itekako pomažu. Neki penjači, koji su vjerojatno krenuli na vrh iz bivka jako rano ili su u njemu na povratku prespavali, pokušavaju absajlati, ali imaju prekratko uže. Izgledaju jako izmučeno. Odmaram ruke na užetu i razmišljam o toplini bivka koji me čeka ne bih li brže svladala te posljednje korake. Bivak je od sirovoga, hrapavog drva. Naviknuta da sve diram, gladim zidove rukom bez rukavice dok tražim ulazna vrata i u dlan mi ulazi sitan iverak. Ne uspijevamo ga nožićem izvaditi, ali ne ometa me u daljnjem penjanju.

Bivak je jako malen, a unutra su samo metalni kreveti, bez madraca ili deka. Ljepše je sjesti na klupicu vani, s vidikom na bezdan, te sigurno privezan popiti malo vode i pojesti

Penjanje

energetsku pločicu. Nismo gladni, ali treba nam odmor. Znam da slijedi teži dio, a opet razmišljam. Pa riječ je o samo 400 metara visine, a već sam svladala dvostruko više!

Odmah iza kuće put nastavlja strmo. Odmora nema ni sada, nema položitih dijelova, nema mjesta gdje mogu opušteno hodati ne dodirujući kamenje rukom. Na tom je dijelu mnogo spitova, klinova, mjesta gdje se možeš osigurati, ponešto užadi i lanaca s pomoću kojih možeš svladati okomice. Sve je više snijega na tlu i obuvamo dereze. Snijeg je relativno mekan i ne uspijevam zabosti cepin kako bih htjela, ali opet, bolje išta nego ništa. Na nekoliko se mjesta mučim potezanjem užeta i svladavanjem strmine i veselim se trenutku kada će suhu stijenu zamijeniti samo bjelina snijega.

Ohrabruju nas planinari koji silaze, dižem pogled da im zahvalim i ugledam iznad sebe crnog čovječuljka za kojeg prvo pomislim da je penjač koji se odmara. Kada nakon nekoliko metara ponovo podižem pogled, shvaćam da je nepomični stvor zapravo kip svetog Bernarda,

pogleda uprtog u daljinu, u vječnost, čiji su dio i život i smrt. U tom trenutku meni je simbolizirao život i veselje što sam ondje. Ne vjerujući da je jednoj vrsti muke došao kraj i da napokon mogu opet uspravno hodati, poželjela sam zastati, zagrliti ga, slikati, odmoriti se. Ništa od svega jer vrijeme opasno curi, a još se uvijek nadamo da ćemo stići na posljednju gondolu. Križ na talijanskom vrhu slikali smo izdaleka i nazočili spašavanju jednog planinara koji se popeo s te strane. Helikopteri su ondje stalno, neprestano nadlijeću Matterhorn kako bi u slučaju potrebe mogli brzo reagirati. I dan prije helikopter je spustio do doma nekoliko penjača, preumornih za silazak. Matterhorn spada u najopasnije planine svijeta. Do sada je umrlo oko 500 penjača, a spašavanje je svakodnevna aktivnost.

Prvi dio spusta nije težak jer se osjećam sigurnom dok silazim s derezama. Pa i prva užad niz koju sam absajlala bila je ugodna. Trebalo mi je nekoliko spustova dok nisam uhvatila ritam, dok sam se prestala njihati u prevjesu i bez kontrole zabijati u kamenje. Taman kad mi se činilo da će

silazak biti brz, okomica se ublažila toliko da se više nije moglo absajlati, ali ni kretati normalnim hodom. Dečki su u tome bili brzi, a ja sam oprezno i polagano gazila unatraske napipavajući mjesto za nogu. Počeli smo shvaćati da nećemo stići na posljednji polazak žičare u dolinu, ali jedino mi je bilo važno spustiti se. Posljednjih je 400 metara trajalo beskonačno. Nisam upamtila da je ta početna dionica ujutro, po mraku, bila toliko dugačka. Grega me je počeo zafrkavati da će zatvoriti kuhinju u Hörnlihütte i da neće biti ni kolača za brzi zalogaj prije večere u Täschu. Zovemo hotel kako bismo javili da ćemo doći kasno, ali doznajemo da nas sobe zbog neke zabune ne čekaju, pa uz svu muku silaska imamo još i problem rezervacije novog hotela. Sve češće zastajemo radi telefonskih poziva, što mi odgovara, jer napokon osjećam žeđ i pijem sve zalihe vode koje sam ponijela. Glad još ne osjećam. Oko 17 sati napokon ugledam onaj posljednji greben koji završava okomicom s »klanfama«. Pomilujem kip svetog Bernarda na ulazu u stijenu, zahvaljujem na pozivnici i predivnom danu koji mi je

Ispred Solvayhutte (4003 m)

planina poklonila. Iako me Grega želi spustiti absajlom, taj posljednji dio odlučujem ipak ponosno otpenjati. Spuštam se na sigurno, vičem od sreće, grlimo se i čestitamo. Drugi penjači, koji su tek došli u dom i odlaze izvidjeti ulaznu stijenu, kao ja jučer, također čestitaju: Gratuliere! Super, great! A ja se smijem, blesavo i nesvjesno, kakva ću biti i sljedećih nekoliko dana dok mi u svijesti

Nadomak vrha

GREGA KOFLER

Dent Blanche, Zinalrothorn i Weisshorn

ne počnu bljeskati trenuci saznanja o tome gdje sam bila i što sam učinila.

Dečki su već ispili pola piva, a moje me čeka na stolu. Dok idem prema njima, pogledam se ovlaš u staklu i zgrožena sam licem koje vidim.

Na vrhu

Kosa mi je toliko zamršena u oblaku oko glave da mi se čini kako je najbolje da je odmah ošišam. Oči sjaje pomalo luđačkim sjajem, s ostacima straha i umora. Samo smijeh sebi samoj može vratiti nešto ljudskosti u to izobličeno lice. Ne

Silazak niz strminu Matterhorna

uspijevam popiti ni čašu tekućine, toliko sam puna. Ne osjećam ni glad ni žeđ, samo želju za kretanjem, da čim prije stignem do kraja, jer mi se čini da se, ako stanem, neću više moći pomaknuti.

A čeka nas još 1800 metara do Zermatta. Koliko je god tijelo umorno, glava mi je svježija i spremna na taj napor. Znam da svaki put počinje prvim korakom i da je sa svakim sljedećim put kraći. Znam da moram jer drugog načina da se spustim nema. Pokušavam uživati u blagosti silaska, u poljskim putovima i vidicima kojima se napokon mogu posvetiti prije nego što nas sustigne mrak, a to je ipak samo posljednjih sat vremena.

Od kupovine suvenira ništa. Od pića s osmijehom oko glave i pogledom na ispenjani Matterhorn također ništa. Žurimo se na vlak ne bismo li u Täschu naišli na neku otvorenu gostionicu, ali ni kiosk s kebabom ne radi. Sjedamo u auto i vozimo se 40-ak kilometara do svojeg novog B&B-a i u jednom mjestu ugledamo osvijetljeni McDonalds. Zatvara se za 15 minuta, dovoljno da naručimo sendviče, pojedemo ih u miru i čačalicom izvadimo iverak iz dlana. I dalje ne uspijevamo ni o čemu povezano razgovarati, dijelimo taj izmučeno ljudi pogled, veselimo se tušu i krevetu.

Prva poruka koju sam poslala kćeri bila je: Možeš biti mirna, gotovo je s planinama. Ne idem više nikamo! Otkazala sam put u Nepal koji je trebao biti za mjesec dana, iako mi je organizator rekao da ću se za to vrijeme odmoriti, budem li mirovala. Nisam mirovala i prvih nekoliko vikenda u planini samo mi je pokazalo koliko sam još zasićena usponom. Ipak, kako to uvijek biva, prije ili kasnije, ovo tijelo, koje ne možeš trajno zadovoljiti ispunjenim željama, opet je počelo osjećati potrebu za vrhovima. Ali Nepal će ipak pričekati sljedeću godinu.

Matterhorn je za mene bio predivna planina, namijenjena žilavima, mladima, sportašima. Većinu života znala sam za njega, ali bila sam čvrsto uvjeren da će najviše što ću mu se približiti biti njegovo podnožje. Postupno je za mene postao predivna planina koja mi je kroz labirint poslala pozivnicu. Labirint moje volje, upornosti, treniranja, učenja i borbe. Nije bilo lako, ali bilo je moguće. Jer mi, ljudi, možemo sve, ako to zaista želimo. Živjeti svakodnevno s povremenom sviješću da sam se popela na strašni Matterhorn, zastati usred kuhanja ručka ili rada za računalom i dopustiti valu sreće da me prožme vrijedno je svega toga, vrijedno je ushita samog života.

Planinarenje u Južnoj Africi

Drakensberg High Traverse, Table Mountain i Lion's Head

Martin Henc, Zagreb

Krajem 2021. naletio sam na televiziji na dokumentarac o Drakensbergu¹, u kojem je planina prikazana u superlativima, s prekrasnom prirodom, nekoliko svjetski poznatih lokacija te fenomenalnim kamenim strukturama. Nakon konzultacija s internetskim izvorima stvorio sam sliku o konturama putovanja u tu daleku zemlju i planinarenju Drakensbergom. Na tradicionalnoj proslavi rođendana (u veljači 2022.) ranojutarnjim usponom na Medvednicu ideju sam predstavio svojoj ekipi². Zamisao je prihvaćena s oduševljenjem!

Preciznije tražeći na internetu kako i kojim dijelom Drakensberga planinariti, naišao sam na tamošnju agenciju čija mi se ponuda učinila optimalnom za naše želje i mogućnosti. Tijekom peterodnevne ture High Drakensberg Traverse obilazi se najatraktivniji, Sjeverni Drakensberg, i najpoznatija odredišta na njemu (Amfiteatar, lančane ljestve, slapovi Tugella, Madonna and her Worshipers, izvori rijeke Oranje, Bell Traverse...). Od vlasnice Sare dobio sam dodatne informacije i najavio joj naš dolazak.

Tijekom ljeta izbrusili smo pojedinosti putovanja, a sudionici su bili poznati, te smo u ranu jesen počeli s realizacijom planova. Trebalo je uskladiti termin sa Sarom, kupiti avionske karte,

obaviti ostale rezervacije, izdržati gombanje s južnoafričkim veleposlanstvom u Budimpešti...

U drugoj polovici travnja 2023. poletjeli smo preko Londona te u ranim jutarnjim satima sletjeli u Johannesburg. Dočekao nas je vozač te nas u šest sati vožnje prema jugu doveo na našu početnu točku, Whitsishoek Lodge, na visini od 2200 metara.

Whitsishoek Lodge smješten je na apsolutno fenomenalnom položaju, u podnožju 3165 metara visokog vrha Sentinela, kojim s te strane započinje Amfiteatar Drakensberg. Od Sentinela prema jugu pruža se masivan amfiteatar podno kojeg se u daleku nizinu prostiru beskrajni, travom čuderno zelene boje i plastičnog volumena obrasli grebeni, rebra, udoline i klanci. Daleko u dolini dva su velika akumulacijska jezera. Šetamo se do obližnjega travnatoga grebena, što nas dovodi u još bolji položaj prema Amfiteatru.

U Južnoj Africi, čuli smo, jedu se odlični odresci, a ovaj prvi u restoranu *lodgea* bio je izvrstan. I prva boca autohtonoga južnoafričkog vina Pinotagea nije bila loša. Ondje nam se pridružila i naša vodičica Zee i uz večeru nam objasnila što nas čeka, upoznala s pravilima ponašanja i dr.

I konačno, prvi dan planinarenja... Dan je počeo polusatnom grubom vožnjom teškim terenima do parkirališta Sentinel (2500 m), gdje su nas dočekali nosači. Zee nam je zaprijetila da prvi dan očekuje da svi lijepo hodamo iza nje, da nitko ne »divlja«, dok se malo ne upoznamo i ne vidimo kako tko »diše«, pa smo tako lijepo i krenuli u koloni ugodnom, građenom stazom, koja lagano siječe izohipse i uspinje se prema liticama Sentinela i strmca³. Trava ugodne zelene boje (pomalo

1 Drakensberg je planinski lanac koji se proteže duž granice Južne Afrike i Lesota, u ukupnoj dužini većoj od 1000 kilometara. Istočni je dio tzv. Velikog »escarpmenta« (što se na hrvatski prevodi kao strmac, no taj izraz, po mojem mišljenju, ne opisuje najbolje situaciju na terenu). Riječ je zapravo o planinskom lancu koji s istočne, južnoafričke strane definiraju visoke, vertikalne litice i kamene strukture i figure, a sa zapadne (lesotske) beskrajne livade, a koji odvaja središnju visoku Južnoafričku visoravan od niskih dijelova Južne Afrike koji se prostiru uz obalu.

2 Ekipu su činili Gale, Gringo, Marin, Marinko, Martin, Mihael i Šoša, rekao bih sedmorica »veličanstvenih«.

3 S prije spomenutom lokalnom *outdoor* agencijom, tj. sa Sarom, dogovorili smo puni paket koji nude za Drakensberg High

jesenskih nijansi, jer je malo izgubila intenzitet, ali još uvijek nije počela poprimati blijedo krem i smeđe tonove), s jedne strane pogled ne uspijeva doprijeti do kraja zelenih, blagih i ugodnih grebena i udolina, a s druge smo sve bliže vertikalnim liticama tamnih do crnih boja⁴. Put nas je doveo podno samog Sentinela, gdje smo se na malom prijevoju lijevo od litica zatekli već vrlo blizu Amfiteatra te ga posljednji put doživjeli »izvana«. Fascinantan je to i masivan zid, u kojem se jasno mogu pratiti slojevi od kojih je nastao i način na koji se izdizao. Otprilike smo na polovici visine Amfiteatra, na njegovom sjevernom kraju. Slap Tugella već se nazire; mali smo ovdje, nemamo nikakav utjecaj, možemo samo uživati!

Sentinel je malo istaknut u odnosu na strmac i od njega ga dijeli raspuklina. Ne može se na klasičan planinarski način popeti na njega, pa ga

obilazimo s desne strane i dalje lagano sijekuci izohipse u zavojima prilazimo litici i prvoj atrakciji, lančanim ljestvama. Kako ovdje nema prirodnog prolaza kroza stijenu, izgrađen je i u stijenu montiran komplet od dva niza lančanih ljestvi, koje priljubljene uza stijenu svladavaju skok nešto veći od 15 metara. Ljestve su uglavljene u stijenu samo na svojem vrhu te slobodno padaju preko stijene, a kako su lančane, tako se i ponašaju, plešu, savijaju se i zveče kad se njima penjete. Vrlo atraktivno, ali treba i koncentracije i opreza, krivi korak nije opcija. Na vrhu ljestvi izlazimo na strmac, čijim ćemo istočnim rubom sljedeća tri dana malo ispod i iznad 3000 metara planinariti prema jugu⁵. Vrlo brzo prelazimo rječicu Tugellu, koja »hrani« slap, te uz nju za 15-ak minuta dolazimo do ruba strmca, gdje nam postavljaju prvi logor, oko 100 metara od samog ruba.

4 Traverse, a koji podrazumijeva vodiča, hranu za pet dana, najam šatora, vreću za spavanje, karimat te 11-ero nosača da to sve prebacuju od jednog do drugog logora.

4 Drakensberg je vulkanskog porijekla, no nije nastao erupcijama, već se lava izlivala na površinu Zemlje na velikoj površini te se u slojevima hladila. Tlo se izdizalo pod pritiskom nove lave odozdo.

5 Sjever-jug-istok-zapad, čini se jednostavno, no na južnoj polutki neke su stvari obrnute. Sunce baca sjenu na jug, što je obrnuto, a ipak izlazi na istoku, što nije. Mjesec putuje zdesna nalijevo. Jesen je kad je u nas proljeće. Čovjeka sve to lako zbuni – a još kad uzmete u obzir da se vozi lijevom stranom, a volan je desno – zakuha mozak.

Na lančanim ljestvama

Teško mi je opisati osjećaj dok preko nepregledne visoravni, preko travnate ravnice, prilazimo vertikalnom padu većem od tisuću metara. Nije mi nepoznat osjećaj visokoga grebena, na pamet mi pada greben Triglava ili prostor između Sv. Ilije i Šćirovca na Biokovu, no osjećaj prilaska iz ravnice takvoj vertikali izrazito je intenzivan.

Tu blizu, preko ruba se prelijeva rječica Tugella i u pet vertikala pada više od 900 metara niz litice. Prije toga tvori mali, tri metra širok bazen, pa smo iskoristili priliku i okupali se u ledenoj vodi na rubu Amfiteatra ispravši znoj od planinarenja. Dan je bio prekrasan, sunčan i topao, pa smo se brzo zagrijali i osušili.

Izlet od Sentinela preko lančanih ljestvi do slapa Tugelle poznat je i omiljen jednodnevni izlet. Susrećemo mnogo planinara iz raznih dijelova svijeta (Zee nam je rekla da smo joj prvi klijenti iz Hrvatske), kao i Južnoafrikanaca. Oko slapa i uz rub litica Amfiteatra mnogi su se razmiljeli, naginjali se preko ruba, fotografirali. Prema kraju dana većina planinara (a po opremi i

ponašanju, svi i nisu planinari) spustila se putom kojim su i došli; jedno manje društvo prespavalo je u šatoru, no i oni su se sutradan vratili, pa tri dana nikoga nismo sreli.

Još smo prošetali 30-ak minuta do 3115 metara visokog Beacon Buttressa⁶, kojem se ispred suprotstavlja nešto viši, već nekoliko puta spomenuti Sentinel. Odanle se pogled spušta duž cijelog Amfiteatra, sve do Đavoljeg zuba i Eastern Buttressa, kojim završava. Duboko ispod nas sitni su žuti šatori koji nas čekaju za prvu noć u planini. Mrak je već u 18 sati i ne preostaje ništa drugo no zavući se u šatore, ali čekamo ipak neko »normalnije« vrijeme za spavanje.

Korak u Lesoto

Noć je protekla mirno do pred jutro, kada je zapuhao vrlo snažan zapadni vjetar. Izvan šatora bilo je izrazito hladno, no čim se sunce pojavilo iznad Eastern Buttressa, kao da je netko isključio vjetar i temperatura je osjetno porasla. Sve četiri noći na Drakensbergu razlika u temperaturi za mraka i na suncu bila je vrlo velika, a promjena je nastajala trenutno.

Pojeli smo pripremljen doručak i krenuli prema jugu. Nakon 30-ak minuta na prvom smo prijevoju⁷ posljednji put bacili smo pogled na Amfiteatar i cijeli plato iznad njega: naši žuti šatori bili su već napola srušeni, a Sentinel se i dalje ponosno kočio iznad cijele te scene. Ušli smo u carstvo livada, koje izdaleka izgledaju jednolično, u bojama od svijetlozelene do bež, no izbliza se otkriva mnoštvo raznolikih biljaka, grmova, trava isprepletenih s manjim kamenjem i većim kamenim gromadama »posutima« zelenim, bakrenim i bijelim, kvarcnim točkama. Snimam fotografiju za fotografijom pokušavajući dokumentirati veliku raznolikost vrsta i boja biljnog svijeta Drakensberga. Zee nam kaže da su te livade u proljeće prekrasno i šareno rascvjetane⁸.

6 Duž strmca je niz vrhova koji u svojem imenu imaju riječ Buttress. To je izraz iz arhitekture i građevinarstva, a prevodi se kao potporanj. Riječ odgovara izgledu vrhova, koji kao da podupiru same litice strmca.

7 Tijekom tri dana duž ruba strmca put prelazi nebrojene prijevoje, nadmorske visine redovito nešto iznad 3000 metara. Put također nebrojeno puta prelazi granicu Južne Afrike i Lesota.

8 Dvije su sezone pogodne za posjet Drakensbergu – jesen i proljeće, kada su temperature ugodne i kada ima najmanje

Na bezimenom vrhu (3210 m), najvišoj točki puta

Vrlo brzo nakon prvog prijevoja, spustivši se u travnatu udolinu, prelazimo potok te prvi put kročimo u Lesoto⁹.

Taj drugi dan put vodi u prosjeku najdalje od vertikalnih litica, zapravo, samo smo jednom na pauzi za ručak dotaknuli rub, te opet na mjestu gdje smo noćili. Toga smo dana prešli najviše, 17 kilometara, i hodali najdulje, 8 sati. Bili smo još razmjerno svježiji, no umorili smo se hodajući

oborina. Zee nam je objasnila da su preko ljeta učestale svakodnevnne grmljavinske oluje s velikom količinom oborina, a zime su prekrasne, no temperaturne razlike između dana i noći mogu biti ekstremne.

9 Na planinarskoj karti sjevernog Drakensberga ucrtana je granica Južne Afrike i Lesota, no stanovništvo smatra da su udoline iz kojih potoci teku na zapad dijelovi Lesota, a one iz kojih teku na istok dijelovi RJA-a. Potoke redovito nazivaju rijekama. Planina je izrazito bogata vodom, pa smo na svojem putu prekoračili velik broj potoka, otprilike svakih pola sata po jedan. Kako smo cijelo vrijeme bili blizu vršnih dijelova planine, potoke smo prelazili vrlo blizu njihovih izvora – tako smo vodu svako malo nadopunjavali, što je, dakako, olakšavalo ruksake.

MARTIN HENC

Poljubac

cijeli dan lagano uzbrdo, pa lagano nizbrdo, pazeći pritom na svaki korak, jer ovdje je već divljina.

Zee nas je »pustila« da malo skrenemo s puta kako bismo se uspeli na lijep kameni greben. Na karti smo vidjeli da je to bezimena točka na dužem travnatom grebenu koji definira granicu, i da doseže visinu od 3210 metara. Poslije se pokazalo da je to bila najviša točka koju smo dosegli. Iako sjeverni Drakensberg obiluje prekrasnim vrhovima, visokim oko 3300 metara, većina njih nije planinarski dostupna. Nismo imali priliku uspeti se na neki istaknutiji vrh, no taj mali kameni greben bio je dovoljno krasan, a visina vrijedna spomena. Baš nas je razveselilo!

Odmor za ručak imali smo na prekrasnom mjestu ispod 3243 metra visokog Icidi Buttressa, s vidikom između dviju litica na fenomenalan travnat greben u dolini. Uхватili smo i trenutak poljupca dviju stijena na lijevoj litici. Možda taj poljubac traje i nešto duže!

Ondje se povela zanimljiva rasprava između Zee i nosača. Objasnila nam je da su primijetili kako naša prezimena ne završavaju na »ić«, za razliku od svih Hrvata koji su im poznati (a znaju naravno za Modrića te za nekoliko drugih nogometaša). Naravno, to nas je nasmijalo, pa smo objasnili da se oslovljavamo imenima, a ne prezimenima, ali potvrdivši da mnoga hrvatska prezimena uistinu završavaju na »ić«.

Slijedio je malo duži silazak, a nakon toga (naravno) malo duži uspon, kojim smo stigli na prijevoj Mbundini. Pod nama je Mbundini Abbey, mjesto gdje ćemo prenoćiti. U logoru nam se otvara

vidik na još jednu atrakciju Drakensberga, kamenu strukturu zvanu Madonna and her Worshippers¹⁰.

Teško je opisati osjećaj boravka na takvom mjestu u tako dalekoj zemlji. Republika Južna Afrika vrlo je velika zemlja¹¹, a mi smo i za južnoafričke pojmove vrlo daleko od svega. Na trenutke, taj je osjećaj nadrealan.

Rana večera, odlazak u šatore, opet čekamo neko »normalnije« vrijeme za spavanje.

Eh da, naši nosači!¹² Ima ih 11-ero, a među njima su i dvije djevojke. Svaku se večer kartaju i bude smijeha i zabave. Svi govore u isto vrijeme pa nastane buka i dreka, sve dok Zee oko 21 sat ne podvikne iz svog šatora. To je znak za razlaz, a nama za sklapanje očiju.

Dan susreta

Pred jutro su nas probudile kapi kiše na platnu šatora, a na mahove i gusta kiša, no kad smo izašli iz šatora, nebo je opet bilo bez oblaka.

Krećemo iz udoline strmim, ali kratkim usponom preko prvog prijevoja te lagano, cijelo vrijeme blizu ruba strmca, prema jugu. Ubrzo nam se u stijeni lijevo, u stilu »Madonna and her

10 Madonna and her Worshippers, u prijevodu »Bogorodica i njezini obožavatelji« (neki izrazi, spomenuo sam to i prije, nekako se uvuku pod kožu i jednostavno se ne mogu prevesti bez gubitka značenja) kamena je formacija na koju pada pogled s Mbundini Abbeya. Kamene formacije tvore veliku strukturu Bogorodice te uzduž grebena ispod, niz manjih formacija, vjernika koji se klanjaju i gledaju (obožavaju, mole se) Bogorodicu iznad sebe. Mjesto je prekrasno jer stojite na livadi koja se spušta ispod i između tih formacija i litica te sve strmije pada prema dalekim dolinama.

11 Južna Afrika ima nešto manje od 60 milijuna stanovnika. Površinom se može mjeriti s Francuskom, Španjolskom i Njemačkom zajedno. Udaljenosti su vrlo velike, a odlazak s jednog kraja zemlje na drugi podrazumijeva dugotrajno putovanje.

12 Da, svako toliko, a siguran sam, dok čitate, i mnogima od vas, prođe mi kroz glavu sažaljenje prema nosačima, ali toga se treba osloboditi. Namjerno ovo pišem jer treba reći, iako je donekle »tabu« tema: može se steći dojam da mi »bogati« iz dalekih zemalja dolazimo ovamo i novcem kupujemo sve, pa i ljude koji za nas nose velike terete, dok se mi »kao gospoda« šetamo po planini. Pogrešno! U razgovoru sa Zee o raznim temama, a s njom se može o mnogočemu razgovarati, ona je jasno i nedvosmisleno zahvalila što smo odabrali varijantu s nosačima, a ne nosimo opremu sami. U odnosima kakvi jesu, gdje je prosječna plaća podno Drakensberga 200 eura, oni su za tih pet dana s nama zaradili više od pola mjesečne plaće. Ekipa koja s njom ide u planinu i na koju može računati kada ima klijente tako ostvaruje nešto bolji život, zarađujući novac za osnivanje obitelji, školovanje djece i druge potrebe. Tako je kako je, ne možemo i ne treba od toga bježati!

Worshippers«, ukazuje »planinar s ruksakom« kako se uspinje oštrim, strmim grebenom.

Malo poslije susrećemo dva babuna, koji se drže na pristojnoj udaljenosti i potpuno nas ignoriraju. Susrećemo također i stada ovaca te dva-tri lesotska pastira¹³. Zee je porazgovarala s dvojicom, a jedan nas je, željan društva i razgovora, slijedio dobrih pola sata.

Cijeli dan desno u daljini gledamo u velik kompleks rudnika dijamanata. U Lesotu prava na eksploataciju dijamanata ima Ujedinjeno Kraljevstvo¹⁴.

Strukture, raspukline, forme, provalije i litice koje je priroda stvorila od kamena – a uz koje smo hodali prijašnja dva dana (one bliže Amfiteatru monumentalnije su, kompaktnije), danas i sljedeće dane (više prema jugu razlomljenije su, oštrije, pune provalija i klanaca) – apsolutan su spektakl i svakim sljedećim pogledom otkriva se novi detalj. Ne može se sve to ni pobrojati, a vjerujte, – ovdje se samo o kamenu može napisati knjiga.

Nakon posljednjeg prijevoja otvara se široka, travnata dolina, prepuna vode. Doima se kao močvarno tlo, no kada se priđe bliže, vidi se da je to velik broj potočića, lokvica i bazenčića, uz dvatri glavna toka – sve su to izvori rijeke Oranje¹⁵. Južno od te doline ponosno se koči 3153 metara visok Sjeverni vrh.

Logorujemo uz jedan od glavnih tokova. Dvjestotinjak metara nizvodno, iza prvog zavoja,

13 Na Drakensbergu su uobičajena pojava pastiri i stada ovaca iz Lesota. Neobično je što smo ih susreli jer uskoro dolazi zima i većina ih se već spustila s planine. Ovi koje smo sreli još su mladići (teško je procijeniti, no sva je prilika da su mlađi od 18 godina). Oni u planini žive tri godišnja doba. Spavaju u jednostavnim nastambama i u njima se sklanjaju. Tijekom godine nekoliko ih puta običu prijatelji ili rodbina iz doline i dostave im neke potrepštine.

14 Kada je Shaka Zulu počeo ujedinjavati plemena Zulu u narod, provodio je to »i milom i silom«. Poglavica jednog plemena nije se želio staviti pod njegovu vlast te je poveo svoje pleme preko planine (Drakensberga) i tamo se naselio, obranivši se od Shakina pokušaja da ih pokori. Tako je nastala država Lesoto. Poslije su, budući da je Lesoto bogat dijamentima, Nizozemci krenuli u osvajanje te zemlje. U takvim su se okolnostima stanovnici Lesota obratili Englezima tražeći da im pomognu u obrani. Englezi su to i učinili, uz dogovor da im Lesoto prepusti prava na eksploataciju dijamanata. Englezi to čine i danas.

15 Od svojih izvora, gdje smo na oko 3000 metara proveli treću noć, rijeka Oranje prikuplja svu vodu koja se s Drakensberga slijeva prema Lesotu te započinje svoj 2432 km dug put preko Lesota, RJA-a i Namibije, čineći veoma dugačku prirodnu granicu između dviju država, na kojoj se i ulijeva u Atlantski ocean.

Madonna and her worshippers

nalazi se prirodni bazen veličine 15 × 5 metara, koji pune dva glavna toka rijeke. Kupanje, plivanje i osvježanje u ledenim izvorima rijeke Oranje na visini od 3000 metara, daleko u planinama u Lesotu, neprocjenjiv je i neponovljiv doživljaj. Pamtit ću to do kraja života!

Nakon osvježanja ostalo nam je još nešto dana pa smo ga iskoristili za pretresanje dojmova. Odigrali smo i nekoliko partija »bele«, malo se prošetalali oko logora i večerali. Pao je mrak, a nebo je bilo kristalno čisto, posuto zvijezdama južnog neba. Večer je čak bila topla. Ulazimo u šatore i po običaju čekamo »neko normalnije vrijeme za spavanje«. Noć je dvolična – u prvom dijelu topla, navuklo se nešto oblaka te nas je malo poškopila i kišica – a onda je sredinom noći, kao da je netko stisnuo prekidač, osjetno zahladnjelo, pa smo se ujutro probudili u zaleđenom okruženju (ono što je poškopila kišica, prekrrio je tanak led).

Sutradan se scena ne mijenja: prijevoji, livade, stijene, litice. Put nas isprva vodi iz doline izvora

MARTIN HENC

rijeke Oranje, a zatim slijedi dugačak potez mimo masivnoga Sjevernog vrha. Na tom dijelu puta priuštili smo si još jedno kupanje u krasnom, malom, ledenom bazenu u pritoku Oranja. Planinarimo razlomljenim dijelom strmca, gdje se na liticama gnijezde brojni strvinari. Moćne i goleme ptice tipične su za te krajeve. Bacaju se s litica i love zračne struje da bi uz minimalne pokrete krilima svladale velike udaljenosti i visine, nadgledajući kraj. Od njihovog su izmeta stijene pretežito bijele.

Prolazimo obroncima Sjevernog vrha te preko prostranih livada hodamo prema prijevoju mimoilazeći istaknutu stijenu Lion and the Lamb (moćni lav nadvio se nad malim janjetom, koje u vječnom strahu očekuje neizbježno...) i Južni vrh. Na prijevoju se odmaramo i ručamo, nakon čega postupno zalazimo u područje Cathedral Peak¹⁶. Hodamo blizu ruba strmca, s pogledom na posljednje u nizu atrakcija Drakensberga. To

Obronci Drakensberga

¹⁶ Područje koje se proteže od samog strmca obuhvaća vrh Cathedral Peak, kao i okolne vrhove i litice. Teren se spušta do doline u kojoj se nalazi hotel Cathedral Peak.

su vrhovi Bell i Cathedral, podno kojih vodi tzv. Bell Traverse. Njome bismo se sutradan trebali udaljiti od stijena i započeti silazak s planine. To je zahtjevan i atraktivan put, a kako je izložen visokim vertikalama, prolazak njime ovisi o vremenskim prilikama. Ne poduzima se kada je mokro, niti za jakog vjetra.

Prelazimo posljednju rijeku na putu i u polusatnom, kontinuiranom usponu stižemo na prijevaj, gdje napuštamo Lesoto i, kratko se spustivši, zalazimo u splet stijena i litica. Tako dolazimo do Twins Cave, plitkih pećina blizanaca koje će nam pružiti zaklon posljednju noć (no ipak ćemo spavati u šatorima jer su nedavno ovdje boravili pastiri s ovcama, koje su tlo ostavile posuto »bombončićima«). Iznad nas su impresivne litice, a ispred tek mala zaravan te strme i duboke travnate padine.

Vidik je u smiraj dana prekrasan! Sunce je već iza ruba strmca, a vidik je otvoren u sjevernom smjeru, gdje se nižu slojevi grebena. Njihovi se obrisi spuštaju u dolinu. Daleko u smjeru sjevera,

zadnji obris koji vidimo od prvog nam je dana poznati Đavolji zub i Eastern Buttress. Prvi dan bili smo sjeverno od njega, a sada smo daleko u južnom smjeru. Jednim pogledom obuhvaćamo planinsko područje za čiji su obilazak potrebna tri dana hoda.

Umor se akumulirao, a sutra nas, kaže Zee, čeka najizazovniji dan. Nakupljena su iskustva prekrasna, no već možemo namirisati kraj i nitko se ne žali zbog toga.

Nadomak cilju

Tijekom noći diže se, nažalost, vrlo jak vjetar te Zee, u skladu s najavama, ujutro donosi odluku da ne idemo Bell Traverseom, već manje izloženim, no ništa manje zahtjevnim putom. Bolje smo zaštićeni, no i dalje treba svladati 1500 metara spusta. Strmo se spuštamo livadama, s obiju strana okruženi strmim liticama. Vjetar na mahove ozbiljno dere. Litice koje nas okružuju prepune su malih polica obraslih travom, koja pleše u skladu s vjetrom. Sve to pruža lijep

Večer na Drakensbergu

MARTIN HENC

pridonosi količini vode te naposljetku moramo napustiti korito. Put dalje vodi preko strmih livada prateći izohipse, a potok huči sve dublje ispod nas; izlazimo na greben koji nas vodi još dalje iz planine. Na kraju grebena započinje drugi dio spusta. Na kraju ponovno dolazimo na rijeku.

Zanimljiva stvar pala nam je na pamet. Trenutak prelaska visine od 1831 m, koliko je visok najviši vrh Hrvatske, na Dinari, ovekovječili smo fotografijom. Zee je na to frknula nosom komentirajući kako je njezino selo na visini od 1900 metara!

Negdje na tom potezu pojavila su se i stabla kraljevske ili velike protee, čiji je veliki cvijet nacionalni cvijet Južne Afrike.

Kad smo sišli u korito rijeke, svladavši veći dio spusta, noge su već bile vrlo umorne i tvrde, a tu je i akumulirani umor... Gdje je već taj hotel?

U posljednjih sat vremena češće susrećemo planinare i izletnike. Sve ih je više što smo bliže hotelu. Rijeka u tom dijelu tvori nekoliko bazena, koji su omiljeno odredište šetačima. Naposljetku, iznenada, no ni trenutak prerano, izbijamo pred hotel. Cathedral Peak Hotel prekrasan je

Bell traverza i vrhovi Bell i Cathedral

ugodaj, kao da smo na predstavi u najljepšem kazalištu na svijetu.

Što se više spuštamo, zavoji su sve kraći. Postupno ulazimo u lijevak koji se na kraju pretvara u korito potoka, odnosno rječice uz koju nas put vodi iz planine. Neko vrijeme, sat-dva, hodamo kroz potok i uz njega. Svako malo neki pritok

Večernji pogled s Twins cave
uzduž Drakensberga

MARTIN HENC

Zadnji logor na Drakensbergu - Twins cave

kompleks s brojnim većim i manjim bungalovima. Oduševljavaju nas njegovana zelena trava, cvijeće, bilje, drveće. Nekoliko antilopa slobodno šeta uokolo. Tu su i ptice raznih boja.

Zauzimamo stolove na mekom travnjaku. Nižu se prvo, drugo, treće... hladno pivo. Promatramo Cathedral Peak i Bell visoko, visoko iznad sebe, u daljini. Točno tako treba izgledati trenutak kada završite s peterodnevnom planinarenjem i prijeđete 75 kilometara.

Table Mountain na krajnjem jugu Afrike

Sljedeće jutro vozač nas je pokupio rano. Imamo šest sati vožnje do aerodroma, pa dva sata leta do Cape Towna. Unajmljujemo automobil, a vožnja lijevom stranom velik je izazov. Idemo prema Rtu dobre nade, razgledavamo Cape Town, a vrijeme koristimo i za posjet vinogradarskom kraju i Stellenboschu, kušanje vina i večeru »Kod debelog mesara«. Treći dan na krajnjem jugu Afrike, međutim, rezervirali smo za planinarenje.

Kao što ime govori, Table Mountain je planina nalik na stol, s ravnom, kamenom vršnom visoravni. Na rubu istaknutom prema zapadu, prema moru, nalazi se gornja stanica žičare. Žičara je napravljena od materijala iste

MARTIN HENC

Jutarnja kontemplacija

Drakensberg je bogat vodom

sive boje kao i kamen na kojem stoji, pa iz daljine niste sigurni je li i ona dio krajolika. Od gornje stanice valja prijeći cijeli »stol« da bi se došlo do najviše točke, vrha Maclear's Beacon (1086 m).

Od cijele smo ekipe samo trojica, Marinko, Marin i ja, bili još uvijek zainteresirani za planinarenje. Za uspon na »stol« odabrali smo jedan od dva najatraktivnija puta, Platteklip Gorge. Put se vrlo strmo uspinje, isprva kroz nisko raslinje i makiju, prilazi vertikalnim stijenama te kroz usjek izlazi na vršnu visoravan. Za 700 metara visinske razlike trebalo nam je sat i 20 minuta uspona uglavnom preko visokih kamenih stuba. Bio je neradni dan, pa je put bio prepun planinara i izletnika. Table Mountain omiljeno je gradsko odredište, kako stanovnicima Cape Towna tako i posjetiteljima iz cijelog svijeta.

Na mjestu gdje staza Platteklip Gorge izlazi u vršnu zonu, desno se za 10 minuta stiže do žičare, a lijevo za 30 na vrh. Put do Maclear's Beacona vodi sredinom »stola« kroz krajolik kojim dominiraju kamen i nisko raslinje. Mnoštvo je plitkih lokvica,

Kraljevska ili velika protea – nacionalni cvijet Južne Afrike

pa je put kombinacija staze i drvenih, građenih mostića i putića. U niskom raslinju žive žabice koje nismo uspjeli vidjeti, no njihov specifičan i ugodan kreket prati nas do samog vrha. Vrh je obilježen pet metara visokom kamenom piramidom.

Vraćamo se drugim putom, uz sam rub »stola«. Desno ispod sebe gledamo Cape Town, više naprijed Lion's Head. Područje oko žičare prepuno je ljudi. Tu su brojni vidikovci. Susrećemo se s ostatkom svoje ekipe. Malo razgledavamo, osvježavamo se te se žičarom spuštamo s planine.

Glava lava

Nakon kratke vožnje dolazimo do početne točke uspona na Lion's Head. To je 669 metara visok kameni greben koji se još bliže nadvija nad Cape Townom.

Lijepa i široka staza kroz nisko raslinje lagano se uspinje radeći puni krug oko planine. Dok hodamo stazom, pogled se seli: isprva se vidi Table Mountain, pa se usmjerava prema Rtu dobre nade, prema oceanu, te nakraju prema Cape Townu. Pošto zaokruži planinu, put izlazi

iz područja vegetacije i ulazi u stijenu crvenkaste boje. Uspinjemo se i dalje zaobilazeći vršnu stijenu te uz pomoć klinova i lanaca svladavamo nekoliko skokova da bismo izašli na greben čijim rubom uz završnih 50-ak metara visinske razlike izlazimo na usku, 15 metara dugačku vršnu visoravan. S vrha se pruža prekrasan vidik na Table Mountain s jedne strane, a s druge se čini da možemo skočiti u Cape Town. Za uspon na Lion's Head trebalo nam je 40 minuta, a vratili smo se dvostruko brže.

Stanovnici Cape Towna u tim dvjema planinama imaju krasan izbor za planinarenje i rekreaciju. Kao izdvojeni dio Table Mountaina, zanimljiv je još i Devil's Peak, koji nas je također mamio i bio nam u planu, no nije više bilo vremena. Po tom vrhu nazvano je odlično kraft pivo, pa smo vrativši se u središte grada, na svjetski poznati Waterfront, u dvije-tri runde barem na taj način uživali u tom atraktivnom (ovaj put nedostižnom) vrhu.

U Južnoj Africi zadržali smo se još šest dana i posjetili Nacionalni park Kruger, prepun divljih životinja. U Zagreb smo ponijeli pregršt predivnih uspomena.

U Bugarskoj, na prijelazu između Europe i Orijenta

Željko Vinković, Bjelovar

Za vođenje pedesetak planinara u pohod na dva od triju najviših vrhova Balkana treba imati mnogo iskustva i uspona u nogama. Kad takav plan objavi planinarsko društvo koje postoji tek od početka ove godine¹, svatko bi trebao dobro razmisliti prije nego što se pridruži izletu. No, budući da sam znao kako iza toga plana stoje dvojica prekaljenih planinarskih vodiča, Neno, kao glavni vodič, i Darko, u ulozi njegovog zamjenika, nisam ni trenutka dvojio trebamo li se moja životna suputnica Dijana i ja priključiti toj velikoj skupini. Poslije sam upoznao i Kristijana, trenutačno vodiča pripravnika, po

nastupu i pristupu pravu mladu buduću vodičku snagu novog društva.

Vješto uravnotežen plan nudio je u prva dva dana boravak u Banskom i Nacionalnom parku Pirin, uz obilazak prekrasnih pirinskih planinskih jezera te uspon na vrh Vihren. Treći dan bio je predviđen za turistički obilazak samostana Rile i bugarske prijestolnice Sofije te odlazak do Borovca. Iz Borovca se u završna dva dana planiralo obići sedam Rilskih jezera i, kao krunu izleta, izvesti uspon na Musalu, najviši vrh Bugarske i Balkana.

U geografskom i kulturno-povijesnom smislu smještena na sjeveroistoku Balkanskog

Na Vihrenu, najvišem vrhu Pirina.
S desne strane greben Končeto

ZELJKO VINKOVIĆ

¹ Osnivačka skupština PD-a Gea, Zagreb održana je 20. siječnja 2023.

Vidici prilikom silaska s vrha Vihrena

poluotoka te omeđena Dunavom, obalom Crnog mora i planinama, Bugarska se nalazi na prijelazu između Europe i Orijenta. Pod turskom vlašću bila je od 1393. pa sve do 1878. Graniči s Grčkom na jugu, Turskom na jugoistoku, Srbijom na zapadu, Sjevernom Makedonijom na jugozapadu i Rumunjskom na sjeveru. Većina Bugara pripada pravoslavnoj vjeri, a u većem su broju zastupljeni i muslimani i katolici. Bugarska je članica Europske unije od 2007.

Putovanje autobusom do Bugarske dugotrajno je i naporno. Do Banskog, našeg prvog odredišta, trebalo nam je 14 sati (najmanje dva sata izgubi se na granicama). Poslije vožnje koja je trajala cijelu noć, tek drugi dan malo poslije podneva stižemo u Bansko. Nakon smještaja u hotel veći dio popodneva provodimo odmarajući se, a predvečer pojedinačno obilazimo središte Banskog.

Naš prvi planinarski dan odmah ujutro počinje zanimljivo! Ne možemo autobusom do doma Vihren, kako je planirano, jer su cestari zbog asfaltiranja zatvorili cestu, iako su se radovi, prema prijašnjim najavama, trebali odvijati tek za dva dana. S asfaltiranjem bi, prema njihovim obećanjima, trebali biti gotovi isti dan, pa bismo

sutra mogli proći. Vodiči su brzo reagirali i odlučili da idemo gondolom. Zašto ne!

Već smo u 9 sati na »žici«, a za daljnjih 40 minuta na polaznoj točki za uspon. Prvi smo test uspješno prošli! Ostatak dana prolazi bez iznenađenja. Uživamo u obilasku planinskih gorskih jezera, svatko po svojoj želji. Neki obilaze jedno, neki dva, a neki i više jezera. Meni su za prvi dan dva jezera i pet sati hoda sasvim dovoljni. Ipak nas sutra čeka najteži dio izleta, uspon na Vihren.

Sutradan u 8 sati krećemo autobusom, puni iščekivanja hoće li asfaltna cesta biti otvorena. Gotovo da o tome ovisi uspjeh uspona tako velike skupine jer nas gondola vremenski ograničava (posljednji je polazak žičare u Bansko već u 16:30). Olakšanje! Cestari su održali obećanje. Autobus može proći i tako stižemo do parkirališta od kojeg nam treba sat vremena do doma Vihren (1972 m).

Zanimljivo je da Bugari dom zovu hiža. Slobodno se može reći da od hiže Vihren počinje ozbiljan uspon prema vrhu. Nacionalni park Pirin, na čijem je dijelu i Vihren, nazvan je po staroslavenskom bogu Perunu, bogu grmljavine i munja. Nadamo se da ga danas nećemo naljutiti! Vihren je sa svojih 2914 metara najviši vrh Pirina i treći po visini vrh na Balkanu. Ispred

doma Vihren, na česmi, nadopunjavamo zalihe vode jer do vrha za to više nećemo imati prilike. Odmah počinje strm uspon između grmova klekastog bora sve do izlaska na prvu proširenu zaravan nakon dobrih pola sata. Dalje se travnata staza konstantno uspinje, ali za nijansu ugodnijim terenom nego na početku.

Kad smo došli do prijevoja Kabate (2650 m), otvorili su se impresivni vidici na Vlahinska jezera i golemu, kamenu, vršnu padinu Vihrena. S toga mjesta vrh izgleda jako moćno. Pravi je kameni div! Završnih sat vremena penjemo se laganim korakom cik-cak stazom po golemim Vihrenovim plećima, a na vrhu nas nakon tri i pol sata hoda dočekuje ono što je nagrada svakom planinaru – široki vidici prema Banskom i šumovitom dijelu kojim smo se provezli autobusom. Na drugu stranu pogled privlače okolni vrhovi, s jezerima u njihovom podnožju.

Najviše me fascinira vidik prema otvorenom kamenom grebenu između vrhova Kutela i Banskog suhodola. Između njih nalazi se prijevoj Končeto (konjić), za koji kažu da je toliko uzak da ga treba zajahati. Ako ponovno dođem u Bugarsku, otići ću na Končeto!

Sutradan svima nam je dobro došao turistički dan. Posjećujemo manastir Rilu, najveći pravoslavni manastir u Bugarskoj i najvažniji kulturno-povijesni spomenik te zemlje. Uvršten je na UNESCO-ov popis svjetske baštine. Manastir je osnovan u 10. stoljeću, a njegovo osnivanje pripisuje se pustinjaku Ivanu Rilskom.

Valjalo je, dakako, obići i Sofiju, glavni i najveći grad Bugarske (1,3 milijuna stanovnika). Uz pratnju turističkog vodiča upoznajemo središnji dio grada, gdje su na malom prostoru uz pravoslavnu crkvu i katolička katedrala, džamija i sinagoga.

Osim za turistički obilazak, dan je iskorišten i za odlazak u Borovec, koji će nam biti baza na dan obilaska Rilskih jezera i završni dan, kad je planiran uspon na Musalu. Sedam Rilskih jezera nalaze se između 2100 i 2500 metara nadmorske visine i spadaju u najposjećenija jezera u Bugarskoj. Nalaze se unutar Nacionalnog parka Rila. Svako je jezero dobilo ime po nekoj svojoj značajki. Jezero Suza je najviše, a čistoća vode u njemu omogućuje pogled u dubinu. Oko je najdublje, a dobilo je ime po savršenom ovalnom obliku. Najpliće je Riblje jezero, Blizanac

ZELJKO VINKOVIĆ

Staze uokolo Rilskih jezera

Staza od skloništa Ledeno jezero prema vrhu Musala

je najveće po površini, a ostala tri su Bubreg, Trilistnika i najniže, Donje jezero.

Vrijeme nas je dosad dobro služilo. Još nam samo treba jedan dobar dan za Musalu, koja se nalazi u središnjem dijelu Nacionalnog parka Rila i najposjećeniji je vrh planine Rile. Uspon na vrh nije zahtjevan i na njega stižemo za tri sata. Najkraći i ujedno najbrži smjer pristupa do ishodišne točke za uspon na Musalu omogućuje žičara, kojom se iz Borovca (1315 m) lako stiže do gornje stanice na Jastrepцу (nom. Jastrebec; 2369 m). Od gornje stanice žičare na Jastrepцу do kuće Musala stiže se za manje od jednog sata laganog hoda. Do kuće, uz padine obrasle klekovinom, vodi široka pješačka staza. Uspon zatim postaje strmiji, a staza se uspinje između većih kamenih blokova. Prolazimo pokraj Alekovog jezera i nakon jednog sata stižemo do skloništa Ledeno jezero na visini od 2720 metara. Do vrha nam po »ljetnoj« stazi, u blagim zavojima, treba još sat vremena. Uspjelo se popeti više od trideset planinara. Na vrhu se nalazi i nekoliko objekata, među kojima su meteorološka stanica, izgrađena 1932., i Ekološki institut.

Vidici su dostojni najvišeg vrha Balkana. Dugački, vitki grebeni pozivaju na ponovni

dolazak. Jedan će nam detalj svima ostati u sjećanju: bugarski planinari, stigavši na vrh, zaplesali su narodno kolo Musali u čast. Na licima svih sudionika vide se sreća i ponos što su se popeli na vrh.

Cijela naša skupina može biti zadovoljna ispenjanim i viđenim u proteklih pet dana, a mlado PD Gea može biti ponosno na organizaciju izleta. Doviđenja Bugarskoj i dragim zagrebačkim prijateljima do nekih novih uspona!

Silazak s Musale

Intervju: Vlado Božić

Damir Šantek, Zagreb

Vlado (Vladimir) Božić, poznat među speleolozima po nadimku Boltek, rođen je 1936. u Križevcima. Školovao se u Križevcima, Petrinji i Zagrebu. Na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu stekao je zvanje diplomiranog inženjera brodogradnje, a na Fakultetu za fizičku kulturu, također u Zagrebu, zvanje instruktora speleologije. Obnašao je mnoge dužnosti, kao što su: pročelnik Komisije za speleologiju Hrvatskoga planinarskog saveza, predsjednik Koordinacijske komisije za speleologiju Planinarskog saveza Jugoslavije, predsjednik Komisije za speleološko obrazovanje Saveza speleologa Jugoslavije, član Komisije za povijest speleologije Međunarodne speleološke unije i član Uredničkog odbora Hrvatskog planinara. Dug je niz godina predavač i instruktor na speleološkim i planinarskim školama. Objavio je

pet monografija o speleološkom turizmu i desetak speleoloških priručnika te mnoštvo raznih članaka u domaćim i stranim publikacijama. Posjetio je više uređenih špilja i jama u Europi i Australiji te sudjelovao u brojnim speleološkim istraživanjima. Odlikovan je najvišim priznanjima planinarskih i speleoloških udruga, kao što su orden Reda Danice hrvatske s likom Franje Bučara, Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske, i Povelja počasnog člana HPS-a.

Prije razgovora zanimalo me je kad se Vlado Božić posljednji put spustio u neku špilju ili jamu. Pretpostavio sam da je to, budući da sada ima 87 godina, sigurno bilo prije više od deset godina, no bio sam potpuno u krivu. Mjesec dana prije razgovora bio je u Mijatovoj jami, što znači da se spustio četrdesetak metara niz vertikalu da bi došao do špilje! Ondje je sudjelovao na susretu starih špiljara – »fosila«, koji se zove Fosilijada. Prije tjedan dana u Markuševcu posjetio je umjetno podzemlje – dva velika napuštena atomska skloništa, jedno dugo 400, a drugo 800 metara. Epicentar potresa koji je pogodio Zagreb i okolicu u ožujku 2020. bio je blizu toga mjesta, pa je sudjelovao u istraživanju kojem je bio cilj utvrditi kako je potres djelovao na te građevine. Upravo se bavi digitalizacijom svoje kolekcije dijapozitiva, kako bi fotografije ostale sačuvane za buduće naraštaje. Treba li uopće dvojiti o sjajnom sjećanju i dobroj životnoj energiji toga nevjerovatnog speleologa? Razgovor s njim bio je kao otvaranje enciklopedije!

Kako je započela vaša ljubav prema speleologiji?

Prvi put sam se sa špiljama upoznao 1951. na Medvednici, s Vladom Horvatom. Nakon nekog vremena zaključio je da mene i još nekoliko kolega ne može više ničemu naučiti, pa nam je sugerirao da se uključimo u neko društvo. Tako sam 1955. došao u PD Željezničar. Na moj prvi izlet išli smo posebnim vagonom, koji je organizirao naš član Aleksandar Mujić, tadašnji šef

Vlado Božić

Glavnoga kolodvora. Vagon je dovezen u Fužine i tamo nas je čekao. Prva velika špilja u koju sam ušao bila je Hajdova hiža. Do tada je bila istražena samo prva, velika ulazna dvorana i neki od desnih kanala. Istraživanje je vodio Slavko Marjanac, a ja sam bio mali koji je okolo, kako se kaže, »šnjofal«. Tako sam se zavukao u jednu rupu i na njenom kraju došao u prekrasan hodnik pun siga. Bio sam oduševljen. Prvi put u špilji i otkrio sam jedan novi kanal! Uza sve to i društvo je bilo odlično, i tako sam zavolio speleologiju.

S Vladom Horvatom još ste gotovo kao dijete čistili i produbljivali špilje na Horvatovim stubama. Je li Vas to na neki način odredilo?

Nas nekoliko povremeno je dolazilo pomagati Vladi Horvatu, uređivati špilju i stube. On nas je vodio po Medvednici, gdje ima mnogo zanimljivih jama, pogotovo u njezinom istočnom dijelu. Vodio nas je i u špilju Veternicu, gdje smo dočekali i novu godinu, 1953. Tad smo istraživali tako da smo prolazili onuda gdje se moglo proći bez ikakve opreme i, ako je trebalo, osiguravali se s pomoću užeta. S nama je ponekad bio i geolog Srećko Božičević, koji je već bio član Željezničara, pa me je on zapravo uključio u društvo.

Iza Vas su godine rada u speleologiji. Koliko se speleologija promijenila od vremena Vaših početaka 1955. do danas? Koliko su drugačije tehnike i oprema?

Sve se to znatno promijenilo tijekom vremena. Započeli smo koristiti se speleološkim ljestvicama. Uže koje smo imali za osiguravanje obično je bilo rashodovano alpinističko uže. Da bismo mogli imati povjerenje u takvo uže, jednom smo, bilo je to 1957., napravili njegovo ispitivanje u jednoj ledenici u Gorskom kotaru. Izabrali smo mjesto visine desetak metara, u čijem je podnožju bio kosi sipar od mekanog materijala. Ja sam se penjao i u jednom sam trenu samo skočio s ljestava na uže. Ono je izdržalo i ostao sam visjeti na njemu. Drugi put sam ponovio isto, a uže je i dalje držalo. Kad sam treći put skočio, uže je puklo kao konac. Pao sam na sipar i otkotrljao se. Kad alpinisti jednom dožive pad na užetu, oni ga rashoduju, a mi smo dobili upravo takvo uže. Ljestve smo izrađivali sami.

Vlado Božić

Organizirali smo to u društvu. Netko je znao lemiti, a netko piliti i rezati. S vremenom se počela pojavljivati oprema za penjanje i spuštanje po užetu bez ljestava. Naravno da smo sve to prihvaćali, tako da danas imamo tehnike penjanja i spuštanja samo po jednom užetu, a počelo je po dvama užetima. Jedno je bilo za penjanje, a drugo za osiguravanje. Onda smo ustanovili da to nije dobro, jer ako padneš, uže se istegne, a ta je užad bila elastična. Tražili smo da se napravi uže koje nije elastično, tzv. statičko uže. Danas upotrebljavamo samo statičku užad. Mi se uvijek prvo spuštamo i uže je stalno napeto, i ne možemo ga trenutno još jače opteretiti. Osim toga, izumljene su sprave za penjanje i spuštanje po užetu. Danas svaki speleolog ima pojas, trbušnu stezaljku i ručne hvataljke. Na jednoj stezaljci imamo stremen, da se na njemu može stajati; može se jednu takvu spravu staviti na nogu, tzv. banten, i onda se može »hodati« po užetu, pri čemu se cijela

DAMIR SANTEK

Vlado Božić u svom domu

težina tijela oslanja samo na noge, ali s trbušnom stezaljkom postoji mogućnost da se u svakom trenutku može sjesti. Postoji i druga tehnika koja se zove »sjedni – ustani«, gdje se povlačiš, sjedneš i ideš gore.

Druga je velika stvar dokumentiranje špilja i jama, izrada topografskog nacrtu. Prije smo koristili kompas, padomjer i mjernu vrpču. Danas se u špilju ide s ručnim računalom i laserom. Taj instrument istovremeno mjeri azimut, nagib i udaljenost, i to automatski prenosi na računalo. Kad izađeš iz špilje, već imaš sve nacrtano! Naravno, poslije to treba malo srediti, ali to je golema razlika u odnosu na nekadašnje metode dokumentiranja.

Očuvanje špilja i ponora ima sve veću važnost u europskim i svjetskim okvirima. Zašto je to tako?

U razvijenim je zemljama na raspolaganju više novca za istraživanja, ali i sve manje prave, iskonske prirode, te je ljudi zbog toga sve više poštuju i traže njenu zaštitu. Mi malo kasnimo. Sad smo prihvatili sva pravila i zakone o zaštiti prirode iz tih razvijenijih zemalja, u kojima je ostalo jako malo prave prirode koju stvarno

čuvaju, i to se sad prenosi na nas. Dosad smo bili naviknuti na pravu slobodu, a sad imamo mnogobrojna ograničenja. Moramo tražiti dozvole, pogotovo u područjima koja su zaštićena kao nacionalni parkovi i parkovi prirode. Moramo se najaviti ako idemo u kakvu jamu ili špilju, objasniti što ćemo raditi, napisati izvještaje. To je razlika između nas i zapada. Istočnije su zemlje po tom pitanju u istom ili još u gorem stanju od nas.

Doajen hrvatskog planinarstva Željko Poljak rekao je da su se planine tijekom dugog niza godina znatno promijenile. Je li tako i s ponorima i špiljama, koje su ipak znatno manje posjećene i manje prepuštene negativnom djelovanju civilizacije?

Špilje se manje posjećuju, pa su stoga bolje zaštićene od negativnih utjecaja. Međutim, svjedoci smo da su mnoge jame, pa i špilje, postale smetlišta. Civilizacija donosi sa sobom mnogo otpada. Mnogi taj otpad odlažu u one jame koje su lako dostupne. Mi speleolozi pokrenuli smo inicijativu koja se zove »Čisto podzemlje«. Svi speleolozi u okviru te akcije reagiraju ako u špiljama i jamama nađu smeće. Takve se jame sad registriraju, i danas ih u evidenciji ima više od osam stotina! Organiziraju se i radne akcije uklanjanja smeća. Neke su se tvrtke uključile u tu akciju te financijski potpomažu taj projekt.

Mislite li da su turistički uređene špilje dobra stvar, jer uz to što poboljšavaju turističku ponudu, istodobno i podižu svijest o njihovoj važnosti i potrebi očuvanja podzemnog svijeta?

To je dobra stvar. Oni koji dolaze u turistički uređene špilje ipak su donekle, makar i minimalno, upoznati sa špiljama. Problem je školovanja vodiča po špiljama. Oni bi zapravo trebali biti speleolozi da bi znali sve bitno o špiljama i jamama. Nažalost, organizatori za vodiče najčešće uzimaju ljude koji nisu speleolozi, koji o konkretnoj špilji znaju reći uglavnom vrlo malo, a općenito o špiljama i speleologiji praktički ništa.

Zacijelo ste u tom dugom rasponu špiljarenja imali i situacija koje su bile opasne po život. Možete li se prisjetiti nekih od njih?

Bio sam u špiljama gdje je bilo opasnosti, ali takve su situacije ponekad bile i zabavne. Kod Klane smo 1959., dok smo bili u jami, dobili poruku da dolazi bujica. Uspjeli smo na vrijeme izaći, ali ostali smo bez sve opreme, koju je odnijela voda. Istraživali smo jamu Novokračine, koja je aktivan ponor, a nedugo pošto smo izašli iz nje došla je bujica. Da smo ostali sat vremena duže, imali bismo velikih problema, premda smo uvijek znali da postoje neka mjesta gdje bismo se mogli skloniti. U jami Bele vode bili smo unutra kad je došla bujica i zablokirala nam izlaz. Vani su nam u vrećice zapakirali karbid i hranu te pustili da nam to voda donese. Bivakirali smo u jami i sve je dobro prošlo. Osobno sam bio u opasnosti za vrijeme istraživanja Lukine jame 1994. Bio sam na dubini od 750 metara i pri povratku su nam javili da ne dodirujemo stijenu na jednom dijelu jer je jako kršljiva. Pri penjanju sam došao do spita i shvatio da dalje više nema užeta. To je bilo upravo na tom kršljivom dijelu. Prekopčao sam se što sam mogao mirnije i počeo se spuštati. Nakon nekog vremena vidio sam kolegu na drugom užetu i shvatio da sam trebao ići upravo tim drugim užetom. On se zanjihao, pa sam se ipak nekako uspio prekopčati na to pravo uže. Još jedan slučaj dogodio se u jami Prijeboj kod Plitvica. Dok sam izlazio, začuo sam uzvik »Kamen!«. Prilijepio sam se uza stijenu koliko sam mogao. Kamen je pri padu udario negdje iznad mene i raspao se tako da me je pogodio samo jedan njegov dio i raskrvario me. Nakon toga spustili su mi drugo uže i izvukli me van.

Istraživali ste i špilje izvan Hrvatske. Što Vam je od toga ostalo duboko urezano u sjećanje?

Godine 1961. bio sam pozvan na međunarodnu ekspediciju u Tatrama. Istraživala se jama Snježna. Sudjelovao sam u posljednjoj ekspediciji. Poljaci su u to vrijeme za rasvjetu koristili neke baterijice koje su trajale sat-dva, a ja sam imao karbidnu lampu, pa su se svi držali uz mene. Osim toga, bio sam u odličnoj fizičkoj kondiciji, bavio sam se tada i gimnastikom, pa mi je penjanje i sve ostalo bilo baš lagano. Tehniku penjanja po ljestvama znao sam puno bolje od njih. Svima sam tamo bio kao neki instruktor! O meni su čak pisale i novine: da je u ekspediciji sudjelovao i

jedan Jugoslaven, koji je radio sve kao i poljski speleolozi. Za razliku od mene, o drugim je strancima trebalo jako voditi brigu.

Često ste bivakirali na raznim dubinama u jamama. Kakav je to osjećaj, koliko je to stresno, ili je to zapravo onaj dobar osjećaj mira i spokoja, udaljenosti od sveg ostalog svijeta?

Najdublje sam bivakirao na dubini od 750 metara u Lukinoj jami, a u Veternici i drugim špiljama mnogo puta, i normalno smo spavali. Uvijek je to bilo spavanje nakon nekakvog napora. Ili smo došli ujutro pa istraživali i onda išli spavati, ili smo trebali doći do špilje pa onda prespavati, uglavnom, uvijek smo išli spavati umorni, tako da smo najčešće svi dobro spavali. Ne sjećam se da sam ikad razmišljao o tome da sam negdje duboko i da mi je nešto čudno. Možda jedino u jami Bezdanjači kod Vrhovina, jer to je jama u kojoj su pronađeni ostaci ljudi koji su ondje živjeli. Bili su to ostaci iz brončanog doba, a ljudi su u toj jami pokapali svoje mrtve. Ondje smo spavali otprilike na stotinjak metara dubine, na mjestima gdje su nekad bili grobovi. Prije nas na tom su mjestu bili arheolozi, koji su pokupili arheološki materijal. Po stranama su bila nešto kao gnijezda i to je bilo baš zgodno za spavanje. Nakon toga smo pričali tko je u kakvom grobu spavao, jer ondje su nekad bile položene ljudske kosti, zajedno s keramikom i brončanim predmetima.

Mali dio speleološke pisane građe Vlade Božića

Damir Šantek i Vlado Božić

To je zapravo i uvod u sljedeće pitanje, jer važan dio arheologije i paleontologije vezan je upravo uz špilje. Imate li i nekih drugih iskustava i otkrića vezanih uz to?

Davne 1960. istraživali smo špilje i jame za potrebe vojske. Bilo nam je rečeno da moramo istražiti samo ono što bi za vojsku bilo zanimljivo. Sve što je bilo dublje od 25 metara vojsku nije zanimalo. Tako sam bio vođa skupine koju je lugar doveo na jedno mjesto na brdu Vatinovcu. U jednoj jami, kad sam se spustio, naišao sam na grobove s vidljivim kostima i keramikom. Dakle, bilo je to nešto nevjerovatno, i sve smo to javili u Zagreb, geologu Mirku Malezu. Rekao je da izvadimo sve ostatke i artefakte, fotografiramo ih i pošaljemo u Zagreb, a taj osjećaj da smo tamo bili prvi, prvi to vidjeli i doživjeli bio je nevjerovatan.

Godinama ste uporno radili kao predavač i instruktor u speleološkim školama. Koliko Vam je bilo važno prenositi to golemo iskustvo na mlade ljude i raste li s vremenom njihov interes prema speleologiji ili im to prestaje biti zanimljivo?

Definitivno raste. Svake godine imamo sve više prijava za speleološke škole, i nažalost, ne možemo primiti sve zainteresirane. Školu možemo organizirati za onoliko polaznika koliko imamo raspoložive opreme. Danas su to često

biolozi, geolozi i geografi, studenti ili ljudi koji su već diplomirali i žele se dalje školovati. Prije su nam dolazili i ljudi koji se bave visinskim radovima, pa su htjeli naučiti tehniku korištenja užeta. Danas više ne primamo u školu one za koje znamo da dolaze samo da bi naučili nešto profesionalno raditi, a ne misle ostati u društvu.

Napisali ste više knjiga o speleologiji i kao najplodniji speleološki publicist postavili i standarde izdavaštva u tom području. Vidite li da netko nastavlja Vaš put u tom i drugim područjima?

Današnji razvoj tehnike i tehnologije takav je da ljudi više komuniciraju virtualno, a ne na papiru, pa se mnoge vijesti objave samo na društvenim mrežama. Međutim, sve više raste potreba da se speleološki rad dokumentira, da se izdaju knjige i časopisi. Danas toga ima jako puno. U Hrvatskoj imamo nekoliko speleoloških časopisa, i to izvrsne kvalitete. Zanimanje za objavljivanje speleoloških radova raste, pa se ne bojim da će to prestati.

Da je speleologija Vaš život, govori i to da skupljate knjige, časopise i razne druge predmete vezane uz speleologiju...

Davnih dana počeo sam skupljati poštanske marke sa speleološkim motivima. Prije dvadesetak godina to je bio hit u cijelom svijetu. Nažalost, danas više nema tako mnogo novih izdanja. Zatim sam skupljao speleološke naljepnice, razglednice, telefonske kartice, kao i božićne čestitke s motivom Isusova rođenja u špilji.

Kad pobrojimo istraživanja, izdavaštvo i speleološke škole, jasno je da ste cijeli život posvetili speleologiji. Vjerojatno je teško, ali možete li izdvojiti ono čime ste najviše utjecali na speleologiju u Hrvatskoj?

Mislim da su to školovanje i izdavaštvo. Voditelj speleoloških škola bio sam već od 1958. Otada sam u svim školama bio predavač - instruktor, sve do danas, jer još uvijek sudjelujem kao predavač u školama. Osim toga, mnogo sam pisao i objavio puno naslova, često vezanih uz školovanje, pa mislim da su to dvije najvrjednije stvari.

Skupština UIAA-e u Trabzonu

Od 19. do 22. listopada u Trabzonu, u Turskoj, održana je Opća skupština UIAA-e (Međunarodne federacije za penjanje i planinarenje), kojoj su nazočili predstavnici s pet kontinenata. Hrvatski planinarski savez predstavljao je predsjednik Saveza Darko Berljak.

Uz uobičajen dnevni red, s izvještajem za proteklo razdoblje te planom za sljedeće, usvojen je proračun UIAA-e za 2024. te su provedeni izbori za nekoliko članova Upravnoga i Izvršnog odbora koji će zamijeniti članove kojima je istekao mandat. Doručena je Strategija UIAA-e do 2024. te su utvrđene postavke za strategiju UIAA-e 2025. – 2028. Stručne komisije UIAA-e izvjestile su o svom radu, u članstvo UIAA-e, kao punopravni članovi, primljeni su Planinarski savez Crne Gore i Singapurski planinarski i penjački savez, a zbog neplaćanja članarine brisani su savezi iz Rusije i Afganistana. Bivši predsjednik Frits Vrijlandt iz Nizozemske proglašen je počasnim članom UIAA-e. Održan je i 2. UIAA Climate Change Summit, a dodijeljene su i godišnje nagrade za projekte zaštite planinske prirode.

Sljedeća skupština UIAA-e održat će se u Valletti na Malti početkom studenoga 2024. Najzanimljiviji dio bilo je tajno glasovanje za domaćina Opće skupštine UIAA-e 2025. Kandidati su bili Kosovo (Peć), Nepal (Namche Bazaar) i SAD (Golden, Colorado). Pobjedilo je Kosovo s dva glasa više od Nepala te 11 više od SAD-a.

Darko Berljak

Vladimir Novak primio nagradu Grada Samobora za životno djelo

Na svečanosti sjednici Gradskog vijeća Samobora održanoj 21. listopada u povodu Dana grada nagrađeni su zaslužni građani Samobora. Vladimir Novak, dugogodišnji pročelnik Hrvatske gorske službe spašavanja – Stanice Samobor te istaknut član Hrvatskoga planinarskog saveza i HGSS-a, primio je tom prigodom nagradu Grada Samobora za životno djelo.

Kako se navodi u obrazloženju na službenim web-stranicama Grada Samobora, nagrada za životno djelo dodijeljena je Vladimiru Novaku za osobite zasluge u stvaranju, vođenju i djelovanju HGSS-a Stanice Samobor te promicanje planinarstva. Novak je pristupio HGSS-u Stanici Samobor 1971., a gorski spašavatelj postaje 1977. Bio je jedan od ključnih ljudi u procesu stvaranja HGSS-a kakvog poznajemo danas. U pola stoljeća rada u službi spašavanja sudjelovao je u oko 100 spasilačkih akcija, nebrojenim vježbama, edukacijama, dežurstvima i svim ostalim aktivnostima, a i danas, u osmom desetljeću života, i dalje je jedan od najaktivnijih članova Stanice Samobor. Vladimir Novak obnašao je od početaka svojeg planinarskog djelovanja do danas brojne odgovorne dužnosti u HPS-u, HGSS-u i matičnom HPD-u Japetić, a među ostalim, bio je dopredsjednik HPS-a i predsjednik Izvršnog odbora HPS-a u više mandata.

Na istoj su sjednici Plaketom Grada Samobora nagrađeni HPD Japetić, koje ove godine obilježava 100.

Predstavnici saveza u Skupštini, Izvršni, Upravni odbor i članovi komisija UIAA

Vladimir Novak s nagradom Grada Samobora za životno djelo

obljetnicu organiziranoga planinarskog djelovanja, i pripadnici HGSS-a Stanice Samobor Roman Leopold i Luka Šikić, za izniman angažman i doprinos spašavanju speleologa u Turskoj.

Alan Čaplar

Postavljena spomen-ploča Josipu Sigmundu

Dana 23. rujna postavljena je na planini Treskavici spomen-ploča Josipu Sigmundu, jednom od trojice glavnih utemeljitelja alpinizma u Bosni i Hercegovini. Postavljena je ispod Suhe lastve, pored markirane staze koja vodi podno Nikolinih stijena prema Bijelom jezeru, na mjestu odakle se otvara vidik na Čabenske stijene. Idejni začetnici postavljanja ploče bili su istaknuti planinari Braco Babić i Slobodan Žalica, a pomoć u realizaciji akcije pružila je Stanica GSS-a Sarajevo.

Spomen-ploča Josipu Sigmundu

Josip Sigmund bio je hrvatski planinar koji je 1930-ih otvorio novo poglavlje u bosanskohercegovačkom planinarstvu, i to svojim zahtjevnim, samostalnim usponima u Čabenskim stijenama na Treskavici te u stijeni Klapavice na Čvrsnici. Prvi je u BiH objavio tehnički opis prvenstvenog smjera (u Klapavici). Bio je i veliki turni skijaš. Prvi je zimi na skijama došao do Velikog Vilineca te na Pločno na Čvrsnici. Istaknuo se i kao planinarski pisac, a najviše je objavljivao u Hrvatskom planinaru.

Spomen-ploče drugoj dvojici glavnih utemeljitelja bosanskohercegovačkog alpinizma, Dragi Šeferu i Dragi Entrautu, postavljene su tijekom proteklih godina na Romaniji, podno Djevojačkih i Velikih stijena (Š. Halebić, S. Omerović, S. Žalica).

Slobodan Žalica

40. obljetnica Dubovačkoga planinarskog puta

Ovogodišnji, tradicionalni listopadski pohod Dubovačkim planinarskim putem (DPP) protekao je u znaku obilježavanja 40. obljetnice otvaranja puta koji prolazi kroz karlovačko-ozaljsko podbrežje, od Ozlja preko Vodenice (538 m), Svetoga Križa (318 m), rijeke Dobre i planinarske kuće »Zvonimir Plevnik« na Kalvariji, do Karlovca, povezivši dva slikovita stara grada – Dubovac u Karlovcu i Ozalj. DPP je svečano otvoren 22. listopada 1983. u starom gradu Ozlju. Ovogodišnji je pohod ujedno organiziran u znaku obilježavanja 60. godišnjice PD-a Dubovac i 100. godišnjice organiziranog planinarstva u Karlovcu.

Subotnje jutro 22. listopada osvanulo je prohladno i vedro, a dobro raspoloženi planinari

REDŽEP GRABUS
PD DUBOVAC

40. obljetnica Dubovačkoga planinarskog puta

krenuli su autobusom do staroga grada Ozlja, ishodišta pohoda. Nakon pozdravnih i prigodnih riječi Ivana Pernara, doajena karlovačkog planinarstva, planinari su se pored crkve sv. Vida otputili u pohod dug 28 kilometara. Gotovo idealno vrijeme za hodanje, uz prekrasne vizure jesenskih boja, uz malo više odmora i druženja, omogućilo je da svih 56 planinara, među njima i desetogodišnja Nea Matijašić, dođu do planinarske kuće »Zvonimir Plevnik«. Ondje su planinarskim udrugama koje su se odazvale pozivu uručene zahvalnice za sudjelovanje na pohodu, a posebno priznanje dodijeljeno je Ivanu Pernaru, za nemjerljiv doprinos trasiranju, uređenju, održavanju i promoviranju DPP-a.

PD Dubovac osobito zahvaljuje Hrvatskom planinarskom savezu i tvrtki Hervis Sport in Moda d.o.o., koji su pružili potporu u pripremi i organizaciji obilježavanja 40. obljetnice DPP-a. Krešimir Fajdić

Korenički planinari proslavili dan društva

Posljednjeg dana rujna planinari PD-a Mrsinj iz Korenice na uobičajen su način proslavili dan svog društva. Dan PD-a Mrsinj uveličalo je više od 150 planinara iz 14 planinarskih društava. Može se reći da je susret ovaj put imao međunarodni karakter jer su uz hrvatske planinare sudjelovala čak 32 planinara PD-a Plješevica, Bihać iz Bosne i Hercegovine. Uz domaće planinare, od ostalih ličko-senjskih planinarskih društava odazvali su se Željezničar Gospić, Škamnica Brinje, Zavižan Senj, Panos Kuterevo i Lisac Gračac. Bili su tu još PD Medvednica Zagreb, sa svojom malom planinarskom školom (25 sudionika),

te Zagreb-Matica, Melnica Slunj, Paklenica Zadar, Mala Kapela Plaški, Učka Rijeka, Duga Rijeka i Vinica Duga Resa.

Nakon pića dobrodošlice i okrjepe kolačima domaćih planinara, susret je otvorila predsjednica PD-a Mrsinj Marijana Nahod. Planinari su mogli izabrati između dvaju pohoda. Većina se odlučila za teži, ali atraktivniji uspon na Golu Plješevicu (1646 m), s koje su po lijepom, sunčanom vremenu uživali u vidiku na cijelo koreničko područje i okolne vrhove. Na vrhu je posebno fascinantna stjenovita Lička kapa, a svaka se skupina fotografirala s društvenom ili državnom zastavom. Druga skupina uputila se do Mrsinjgrada na brdu Mrsinju.

Nakon povratka obiju skupina planinara upriličen je zajednički ručak uz osvježenje. Druženje se nakon podjele zahvalnica predstavnicima društava nastavilo uz glazbu do kasno u noć. Tomislav Čanić

Na Olimpijadi mladih planinara PK-a Ivanec sudjelovalo 80 djece

U organizaciji Planinarskoga kluba Ivanec te pod pokroviteljstvom Grada Ivanca održana je 24. rujna 2. Olimpijada mladih planinara. Sudjelovale su četiri osnovne škole, i to Maruševac, Višnjica, Ivanec i područna škola Salinovec. Održana su natjecanja u ukupno pet sportsko-rekreacijskih disciplina i, kao poseban dio programa, planinarski recital, s izvedbom pjesme »Pozdrav planinama« Roberta Burnsa.

Na samom su se početku svim nazočnima obratili predsjednik Kluba Tomislav Friščić i Marko Friščić, zamjenik gradonačelnika Grada Ivanca. U natjecanju je sudjelovalo ukupno 80 djece i njihovih voditelja, a

Olimpijadi mladih planinara PK-a Ivanec

ukupan je pobjednik Područna škola Salinovec, kojoj je pehar uručio gradski vijećnik Miroslav Rohtek. U postavljanju šatora prvo mjesto pripalo je Višnjici, drugo Maruševcu, a treće Salinovcu, dok je u orijentaciji najbolji bio Salinovec, drugi Maruševac, a treći Ivanec. U planinarskoj štafeti najbrža je bila škola Salinovec, pa Ivanec te Višnjica. U izradi planinarskih čvorova, što je bila pojedinačna disciplina, najbolja je bila Iva Friščić, drugo mjesto pripalo je Evi Stočko, a treći je bio Matija Jagarinec. U potezanju užeta najbolji je bio Maruševac, drugo mjesto osvojio je Salinovec, a treće Ivanec. U planinarskom je recitalu žiri u sastavu Ljiljana Martinčević, Juraj Vuglač i Miroslav Rohtek najboljim ocijenio izvedbu Ive Stolnik iz Maruševca, druga je bila Uršula Đurasek iz Salinovca, a treća Helena Šoštarčić iz Ivanca. Trima prvoplasiranim ekipama i najboljim pojedincima medalje su uručili predsjednik PK-a Ivanec Tomislav Friščić i dopredsjednik Kluba Duško Vitez. Nakon završetka Olimpijade svi su otišli u prostorije PK-a Ivanec, gdje je nastavljeno druženje.

Nikola Nišević

Autobus oslikan planinarskim motivom putovat će cijelom Europom

Planinarski klub Ivanec održao je u nedjelju, 15. listopada, svečanu promociju i panoramsku vožnju jedinstvenim autobusom na relaciji Ivanec – Lepoglava – Bedenec – Ribić Breg – Ivanec. Autobus je ukrašen grbom grada Ivanca, znakom PK-a Ivanec, natpisom »Ivanec – planinarski grad« i motivom planine Ivanščice. Projekt su ostvarili PK Ivanec i tvrtka Sos bus d.o.o. vlasnika Velimira Zagorščaka iz Ivanečkog Vrhovca.

Prilikom nedjeljnog okupljanja planinara na parkiralištu ispred prostorija PK-a Ivanec nazočnima su se prigodnim riječima obratili predsjednik PK-a Ivanec Tomislav Friščić, vlasnik tvrtke Sos bus d.o.o. Velimir Zagorščak i zamjenik gradonačelnika Grada Ivanca Marko Friščić. Zahvaljujući dobroj suradnji

Predstavljanje autobusa s planinarskim motivom

PK-a Ivanec s autobusnim prijevoznikom koji svojim autobusom često prevozi ivanečke planinare na društvene izlete u zemlji i inozemstvu, rodila se ideja da se jedan autobus postane pokretni promotor planinarstva i Ivanca. Grad Ivanec dao je suglasnost za korištenje zaštićenoga planinarskog brenda i grba, a tiskara Mimi u Ivancu izradila je specijalnu PVC naljepnicu s tiskom i laminacijom, koja je stavljena na cijeli autobus. Odsad će ivanečki planinarski brend, dodatno označen logom Grada Ivanca i PK-a Ivanec, putovati diljem zemlje i inozemstva te svojim atraktivnim izgledom nedvojbeno privlačiti poglede promatrača.

Nikola Nišević

Ivanečki planinari u Rumunjskoj

Planinarski klub Ivanec organizirao je u srpnju tradicionalni »izlet godine« za sve ljubitelje organiziranog planinarenja. Cilj izleta bila je Rumunjska, odnosno Transilvanija i Karpati. Najviši vrh Rumunjske Moldoveanu (2544 m) nalazi se u okrugu Arges, u planinama Fagaras u južnim Karpatima. Prema vrhu vode popularne staze iz Podragua, Sambate i doline Vistea.

Uspón na Moldoveanu izveden je u ponedjeljak 17. srpnja. Isprva se ide makadamskom planinskom cestom nekoliko kilometara, zatim dolinom uz rijeku Vistea uz prelaženje drvenih mostova, koji stvaraju sliku prave divljine. Raznolika flora i šum rijeke pratili su ivanečke planinare sve do podnožja planine, a zatim je započeo ozbiljniji uspon prema samom vrhu. Skupina je stigla na vrh nakon šest i pol sati hoda. Svi su sudionici bili sretni i ponosni što se nalaze na najvišem vrhu Karpata. Nakon okrjepa i zajedničkog fotografiranja na vrhu uslijedilo je spuštanje, koje je trajalo pet sati. Toga se dana hodalo ukupno 26,5 kilometara, odnosno 11 i pol sati, a svaki sudionik napravio je oko 53.000 koraka.

Za šestodnevno boravka u Rumunjskoj izveden je i uspon na vrh Omu, visok 2507 metara. Ostalo vrijeme provedeno u Rumunjskoj iskorišteno je za posjet bajkovitim srednjovjekovnim tvrđavama – dvorcima Bran i Corvin. U gradovima Sibiu, Sigišoari, Brašovu i Hunedoari ivanečki su planinari posjetili kulturne znamenitosti. Snažan dojam ostavila je i vožnja znamenitom planinskom cestom Transfagarašan do zaravni Balea Lac, gdje se nalazi predivno jezero.

Prvi organizirani društveni izlet ivanečkih planinara u Rumunjsku i Karpate svim će svim sudionicima izleta (ukupno 43 njih) ostati u trajnom sjećanju, uz mnogo lijepih uspomena, sklopljenih prijateljstava i nezaboravno druženje.

Nikola Nišević

Izlet na Papuk za slijepe i slabovidne

U subotu, 1. listopada 2023., u organizaciji požeškoga HPD-a Gozjerica, održan je na Papuku izlet za slijepe i slabovidne. Organizatore je obradovao izrazito velik odaziv, jer je na izletu sudjelovalo čak 56 osoba! Mnogo smijeha, razgovora i dječje cike odjekivalo je Papukom iz te velike planinarske skupine.

Izlet je organiziran u okviru ciklusa izleta »Pružiti mi ruku«. Planinari su pružili ruku članovima Udruge slijepih Grada Požege i Požeško-slavonske županije, Športske udruge slijepih Svijetlost iz Osijeka i sudionicima iz Istre, Orahovice i Zagreba te ih povelu na kondicijski lagan, ali lijep planinarski izlet.

Izlete »Pružiti mi ruku« na području cijele Hrvatske provodi Hrvatski planinarski savez putem Radne skupine za osobe s invaliditetom, koja djeluje u okviru Komisije za vodiče. Cilj je tih izleta popularizacija planinarenja među osobama s invaliditetom. Namijenjeni su svim osobama s invaliditetom i zdravstvenim teškoćama koje se žele kretati u planini, a svjesne su svojih ograničenja, no nesvjesne svojih mogućnosti.

Svaka je razina tjelesne sprema bila dobrodošla. Vodičica Martina Keller organizirala je izlet tako da je svatko mogao izabrati želi li hodati dužom stazom, do planinarskog doma Jankovac, ili kraćom, do planinarske kuće Trišnjica.

Susret je započeo okupljanjem u prijedpodnevnim satima u Požegi, a svi su se sudionici redom predstavili radi lakšeg upoznavanja i druženja. Pri predstavljanju, osim imena i prezimena, dodalo se i malo zanimljivih informacija o hobijima, obitelji, sportovima i drugim interesima, kako bi ugodaj izleta već na samom početku bio opušten i veseo. Potom je dugačka kolona automobila krenula prema Velikoj, odakle se dalje išlo pješice. Videća pratiteljica slijepih i slabovidnih Ivana Štefanac dala je planinarima nekoliko

Sa slijepima i slabovidnima na Papuku

jednostavnih savjeta o vođenju osoba koje ne vide ili slabo vide. Potom je svakoj slijepoj osobi dodijeljen videći pratitelj. Slijepi se osobe hodale pola koraka iza svojih pratitelja, koje su primile za nadlakticu, rame ili ruksak. Mnogo je slijepih došlo s članovima obitelji, koji su im pomogli u kretanju, a ujedno su i sami uživali u čarima Papuka. Hodali su zajedno od Velike uz potok Dubočanku do šumskog predjela Duboke. Često se zastajalo kako bi se poslušao šum potoka i slapova, skrenula pozornost na stari kamenolom, gljive, velike bukve i šuškanje otpalog lišća.

Usljedio je predah u sjenici pokusne stanice Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije. Poznati slijepi planinar iz Istre Feručo Lazarić ondje je ukratko ispričao svoju životnu priču. Prenio je sudionicima svoje iskustvo opisujući kako usprkos sljepoći živi aktivan i lijep život, na poseban i drugačiji način. Strastveni planinar postao je tek kad je izgubio vid. Uvijek planinari uz pomoć svojih prijatelja planinara, ali i nepoznatih ljudi dobre volje koji imaju volju pomoći. Iza sebe ima zavidne planinarske uspjehe, među ostalim, uspone na Musalu, Triglav, Olimp, Karpatе i mnoge druge vrhove i planine Europe i drugih kontinenata.

Sudionicima se obratila i voditeljica Radne skupine za osobe s invaliditetom (OSI) u HPS-u Kristina Marjanović. Opisala je izlete koje organiziraju za OSI i pozvala sve sudionike da pogledaju kalendar izleta i da se pridruže.

Manja skupina planinara uputila se na dužu kružnu stazu do Jankovca, a veća skupina krenula je do planinarske kuće Trišnjica. Ni ovaj put nije izostalo oduševljenje velikom šumskom ljuljačkom.

Kako bi izlet protekao lijepo i bio dobro organiziran, u njegovoj je pripremi i izvedbi sudjelovalo

mnogo članova HPD-a Gojzerica. Kao društvo, željeli su omogućiti slijepim i slabovidnim osobama da dožive djelić onoga u čemu oni kao planinari uživaju gotovo svaki vikend. Velik odaziv ujedno je i vjetar u leđa HPD-u Gojzerica da nastavi s organizacijom takvih izleta.

Martina Keller

3. Memorijalni pohod Od Premužića do Štampara

U organizaciji Podružnice Oriovac HPD-a Gojzerica Požega, u Oriovcu je 8. listopada održan 3. Memorijalni pohod »Od Premužića do Štampara«. Pohod je započeo okupljanjem planinara u središtu Oriovca, uz planinarski doručak, topli čaj i zdravicu. Nakon prijave društava i druženja pristiglih gostiju, okupljenim su se planinarima obratili Karlo Tomljenović u ime Udruge MOST 352 Oriovac, zatim načelnik Općine Oriovac Antun Pavetić te predsjednik općinskog vijeća Matija Jošić, a potom planinarski predstavnici: predsjednik HPD-a Gojzerica Višeslav Turković, član Izvršnog odbora HPS-a Goran Bašić i Zoran Ivezić, voditelj Podružnice u Oriovcu. Govornici su pozdravili nazočne i kratko se osvrnuli na organizaciju 3. Memorijala i na značenje Ante Premužića i Andrije Štampara za taj kraj i planinarstvo općenito. Potom su paljenjem lampiona i minutom šutnje ispred spomenika odali počast zaslužnim Oriovčanima i poginulim hrvatskim braniteljima.

Nakon pozdrava svi su planinari krenuli prema Kasonjskom vrhu, gdje je završavala kraća staza. Duža se nastavljala prema Brodskom Drenovcu. Oni koji su hodali lakšom stazom vratili su se s Kasonjskog vrha preko Unke u Oriovac, a ostali su nastavili prema

Sudionici 3. Memorijalnog pohoda Od Premužića do Štampara

Brodskom Drenovcu. Zaustavili su se kraj rodne kuće Andrije Štampara, crkve svetog Dimitrija na drenovačkom groblju i kuće u središtu Brodskog Drenovca u kojoj je odrastao znameniti velikan.

Nakon posjeta spomenutim znamenitostima planinari su se trasom SPP-a vratili u Oriovac, gdje su ih nakon 20-ak prijedehnih kilometara čekali topli grah i raznolika ponuda pića. Druženje se nastavilo u dobrom raspoloženju, uz glazbu iz zvučnika te široku ponudu lokalnih OPG-a. Nakraju su dodijeljene zahvalnice planinarskim društvima koja su sudjelovala u tom hvalevrijednom planinarskom događaju, a zatim je brodsko amatersko kazalište odigralo predstavu »Tko leži, ne bježi«. Predstava je bila šećer za kraj jer su komične scene dobro nasmijale već vesele planinare. Nakon predstave planinari su se razišli svojim kućama.

U pohodu je sudjelovalo nekoliko stotina planinara iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, i to iz HPD-a Gojzerica Požega, HPD-a HZZO Požega, HPD-a Sokolovac Požega, HPD-a Vidim Kutjevo, PD-a Videta Srbac (BiH), HPD-a Zagreb-Matica, HPD-a Vihor Zagreb, PD-a Dilj gora Slavonski Brod, HPD-a Papuk Virovitica i HPD-a Cibalia Vinkovci te iz više udruga s područja općine Oriovac. Možemo reći da susret prerasta u akciju koja privlači sve više planinara.

Višeslav Turković

Nova zvjezdica u hrvatskom planinarskom kalendaru

Iznenada, rekli bismo »kao grom iz vedra neba«, u našem se planinarskom kalendaru pojavio još jedan datum – 23. rujna. Dosad ga nismo obilježavali i malo je tko za nj znao. Simbolizira povijest cijelog naraštaja planinara i podsjetnik je na ostavštinu darovanu generacijama budućih hodača i zato ga valja zapamtiti te velikim slovima upisati u planinarske kalendare. Naime, toga je dana 1979. otvoren Kapelski planinarski put – KPP. Vatrenim govorom (jer drugačije i nije znao govoriti) otvorio ga je jedan od njegovih idejnih začetnika Želimir Kantura, poznat po planinarskom nadimku Krampus.

Spoznaja da se skupina entuzijasta iz dvaju planinarskih društava udružila, dala svoje vrijeme, fizičku snagu, a i novac, za trasiranje jedinstvene staze po bespućima Kapele, rezultirala je prijedlogom odboru KPP-a da taj dan upišemo kao važan datum u kalendar planinarskih događanja u Hrvatskoj. Odbor je prihvatio prijedlog, pa će se od ove godine 23. rujna obilježavati kao Dan Kapelskoga planinarskog puta.

KPP je trasiran i markiran na inicijativu dvojice planinara - pokojnog planinara i vizionara Želimira Kanture i njegovog tihog i samozatajnog suradnika,

Želimir Kantura na otvorenju Kapelskog planinarskog puta 1979.

njegove desne ruke – Zorana Gomzija. Njihovu ideju objeručke su prihvatila planinarska društva »Rade Končar« (danas Kapela) i Vihor. Iz dnevnika trasiranja, koji je Krampus revno vodio, mogu se iščitati sva vesela i nevesela događanja, lutanja, uspjesi i ljutnje, a sve u cilju ostvarenja tog velikog pothvata. Kada je put konačno bio gotov, Zoran Gomzi i Želimir Kantura su zajedničkim snagama izradili Dnevnik Kapelskog planinarskog puta, koji je do danas doživio osam izdanja.

Sama od sebe nametnula mi se usporedba gradnje KPP-a i Premužičeve staze na Velebitu. Obje su rezultat ideje entuzijasta i vizionara. Obje su trasirane kroz dotad uglavnom nedirnute predjele. Obje su trasirane i građene bez mehanizacije, samo snagom ljudskih ruku i leđnih mišića. U gradnju obiju staza graditelji su uložili mnogo ljubavi i želje da svoje oduševljenje podijele sa svojim suvremenicima i svoje djelo ostave na uživanje budućim naraštajima. No ipak, jedno obilježje čini razliku između tih dviju staza: Premužić je za svoju stazu imao osigurana sredstva i ljudstvo, a KPP je ostvaren samo nesebičnim, dobrovoljnim radom planinara, dobrovoljnim prilozima članova društava i ponekom donacijom.

Danas put i objekte na KPP-u održavaju četiri zagrebačka planinarska društva: PD Izletnik (koji je u skrbi za sklonište »Jakov Mihelčić« zamijenio PD INA Bjelolasicu), HPD Kapela, PSD Velebit i HPD Vihor.

Prvi Dan KPP-a započeo je dolaskom do kuće na Bijelim stijenama iz triju smjerova: klasičnim usponom (od sedmoga kilometra na Begovoj stazi), usponom preko Klanca kostura i jednom pomalo zaboravljenom stazom – »preko divovske jele«. Jele odavno nema, no put još postoji.

Graditelji Kapelskog planinarskog puta u Klenovici

Središnji dio programa započeo je u 14 sati odavanjem počasti preminulim graditeljima staze. Poslušali smo govore predsjednika Kapele Vjeke Habulinca, Vesne Kanture, supruge pokojnoga Željka, Ive Žulić iz Velebita i Ivane Rakamarić iz Izletnika, a vrlo je emotivno svoj prvi susret s graditeljima KPP-a (davne 1978.) u svom govoru opisao i moj suprug Želimir Kvočić. Na zid planinarske kuće postavljena su dva plakata, koje je oblikovala, dala izraditi i darovala naša snaha Ana. Izrađeni su na ceradi, pa mogu biti trajna scenografija i za buduće proslave Dana KPP-a. Na jednom je plakatu prikazana trasa KPP-a sa svim domovima i skloništim, a na drugom su, uz nekoliko fotografija, izvadci iz dnevnika Želimira Kanture.

Svako planinarsko okupljanje obično završava žlicom, čašom i pjesmom. Potonje je ovaj put izostalo, no žlica i čaša svi smo se rado primili i začas slistili gulaš od veprovine s njokima. Vrijedne planinarke iz svih društava pokazale su svoje bogato slastičarsko umijeće, a ni »tekućih pitanja« nije nedostajalo! Druženje je u opuštеноj i veseloj atmosferi potrajalo do popodnevних sati, nakon čega su sudionici krenuli u podnožje, gdje ih je čekao autobus.

Dogovoreno je da proslavu Dana KPP-a svake godine organizira drugo društvo. Kapela je »probila led«, a sada je na Izletniku, Vihoru ili Velebitu da osmisle program za sljedeću godinu. Nadam se trajnom obilježavanju Dana KPP-a u hrvatskom planinarskom kalendaru. Vjerujem da će i nadolazeće generacije planinara znati cijeniti ostvarenje ideje naših planinarskih zanesenjaka, njihovih istomišljenika i najvjernijih pratitelja na trasiranju puta – Vesne Gjurgjević-Kantura, Anke Bedeniković, Kristine Posavec, Mate Biličića i drugih. Najviše ćemo tome pridonijeti koračajući tom stazom, upijanjem svih njenih ljepota i širenjem priče o njezinu nastajanju.

Tanja Kvočić

Održan seminar za voditelje općih planinarskih škola

Sa ciljem razmjene informacija i iskustava u svrhu usklađivanja i unaprjeđenja načina izvođenja planinarskih škola u udrugama članicama HPS-a, u subotu 18. i nedjelju 19. studenoga održan je u planinarskom domu Bijele stijene u Tuku Seminar za voditelje općih planinarskih škola. Seminar je organizirala Komisija za školovanje HPS-a, a na njemu je sudjelovalo 35 voditelja planinarskih škola iz svih krajeva Hrvatske. Seminar je vodila zamjenica pročelnika Komisije za školovanje HPS-a Petra Gilja.

Tijekom seminara predstavljene su, objašnjene i raspravljene sljedeće teme: Sustav školovanja u HPS-u, Program opće planinarske škole, Organizacijske zadaće voditelja planinarske škole, Metode rada i ishodi učenja - glavni naglasci predavanja i vježbi opće planinarske škole, Didaktička sredstva: Planinarski udžbenik, standardizirane prezentacije i metodički priručnik za opće planinarske škole, Provjera znanja u planinarskoj školi, Vježba planinarske orijentacije – primjer prijenosa i primjene znanja u općoj planinarskoj školi, Osnovne komunikacijske vještine i njihova primjena, Tematska rasprava: Iskustva i prijedlozi voditelja planinarskih škola. Predavanja su pripremili i održali Petra Gilja, Dubravko Balent, Karoline Supina Vrabec, Alan Čaplar, a u sklopu seminara izvedena je i vježba planinarske orijentacije.

Sudionici su pokazali visoku razinu zainteresiranosti za sve prezentirane sadržaje te su aktivno iznosili svoja zapažanja, iskustva, pitanja i prijedloge. U okviru seminara raspravljena su razna pitanja vezana uz primjenu programa i izvođenje opće planinarske škole. Kao pomoć i potporu za daljnji rad za sve sudionike Komisija za školovanje HPS-a osigurala je Metodičke priručnike za voditelje i izvoditelje općih planinarskih škola. Svi sudionici ocijenili su seminar veoma uspješnim i korisnim te iskazali zainteresiranost za još takvih seminara i radionica.

Alan Čaplar

Sudionici seminara za voditelje planinarskih škola u Tuku

- 10.12. 18. Izlet u nepoznati Papuk prigodom Međunarodnog dana planina**
Papuk
Slavonski planinari, Osijek i JU Park prirode Papuk
- 10.12. Dan Kamenjaka**
PD Kamenjak, Rijeka
- 10.12. Pohod Ivanečkom planinarskom obilaznicom**
Ivanščica
PK Ivanec, Ivanec
- 16.12. Božićni pohod Kalničkom gredom**
Kalnik
PD Kalnik, Križevci
- 16.12. Noćni pohod na Oštrc**
Samoborsko gorje, Oštrc
HPD Željezničar, Zagreb
- 16.12. Pohod Fokinom stazom**
Psunj, Omanovac
PD Psunj, Pakrac
- 17.12. Božićno novogodišnji izlet**
HPD Veliko Brdo, Veliko Brdo
- 26.12. Tradicionalni uspon na Sniježnicu za blagdan Sv. Stjepana**
Sniježnica
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 29.12. Noćni uspon na Japetić**
Samoborsko gorje, Japetić
HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
- 1.1. Mlado leto na vrhu Učke**
Učka: Poklon – Vojak
PD Opatija, Opatija, PD Lisina, Matulji i PD Knežgrad, Lovran
- 6.1. 12. pohod po Ludbreškoj planinarskoj obilaznici**
Južni dio Kalnika, Ludbreška planinarska obilaznica
PD Ludbreg, Ludbreg
- 6.1. 21. Novogodišnji planinarski pohod Zagorskim bregovitim putem**
Krapinske Toplice – planinarska kuća Picelj – Zabok
PD Zagorske steze, Zabok
- 6.1. Tradicionalni izlet na Ravnu goru povodom Sv. Tri Kralja, Cvjetne staze Ravne gore**
Ravna gora, Filićev dom
PD Ravna gora, Varaždin
- 7.1. Planinarska Nova godina**
Klek
HPD Klek, Ogulin
- 7.1. Tradicionalni planinarski pohod na Špičasti vrh – »Palačinka pohod«**
Moravička Sela – Špičasti vrh
PD Vršak, Brod Moravice
- 13. - 14.1. Dani HPD-a Malačka - Donja Kaštela**
Kozjak, Labin Dalmatinski – planinarski dom Malačka
HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari

- 13.1. Zimski uspon na Svilaju**
Svilaja, planinarski dom Orlove stine
PD Svilaja, Sinj
- 14.1. 24. zimski pohod Novskim brdom**
Novljansko jezero – zapadni obronci Psunja – vrh Zmajevac
PD Zmajevac, Novska
- 14.1. Horvatov pohod (22. zimski planinarski pohod Sesvete – Lipa)**
Medvednica
HPD Lipa, Sesvete
- 14.1. Tradicionalni zimski uspon na Pliš**
Klana – Pliš – Lisac
PD Pliš, Klana
- 14.1. Zimski pohod Vinica – Martinščak**
Planinarska kuća Mladen Polović – Vinica – Martinščak – Vinica – pl. kuća Mladen Polović
HPD Vinica, Duga Resa
- 20.1. Vinkovo u Iloku**
Ilok
HPD Liska, Ilok
- 20.1. Zimski uspon na Kamešnicu**
Kamešnica, Žlabina
PD Jelinak, Trilj
- 21.1. 26. Vincekov pohod**
Medimurje, Sv. Martin – Mursko Središće
PD Bundek, Mursko Središće
- 21.1. 30. zimski uspon na Viševicu**
Ravno, Vagabundina koliba – Viševica
PD Strilež, Crikvenica
- 27.1. Planinarska noć**
Varaždin, Hotel Turist
HPD MIV, Varaždin
- 27.1. Seljačka buna – napad na Cesargrad (noćni pohod)**
Cesargrad
HPD Cesargrad, Klanjec

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR ZA 2024. GODINU!

TOMISLAV WARKOVIĆ

1874 - 2024
150 GODINA ORGANIZIRANOG
PLANINARSTVA U HRVATSKOJ

KALENDAR HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

2024.

**HRVATSKE
PLANINE**

kako ih vide ptice

1874 - 2024

150

GODINA ORGANIZIRANOG
PLANINARSTVA U HRVATSKOJ

Premetaljka:

NAŠI I DOMARKA

[ime planine]

Rješenje premetaljke iz prethodnog broja:

POZNATA SAM GRLICA =
STAZA MALOG PRINCA

Točno rješenje premetaljke iz prethodnog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

(Redosljed imena ne prikazuje vremenski redosljed prijava rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!)

1. Frane Marković, HPD Japetić, Samobor
2. Dario Abramović, PD Kamenjak, Rijeka
3. Snježana Šimunović, PD Kamenjak, Rijeka
4. Ivica Capan, PD Dubovac, Karlovac
5. Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
6. Moric Vahtarić, HPD Vinica, Duga Resa
7. Ognjen Radić, HPD Sveti Ilija, Baška Voda
8. Gordana Marčetić Matijević, HPD Bilogora, Bjelovar
9. Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
10. Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
11. Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
12. Darko Matić, HPD Zaprešić, Zaprešić
13. Domagoj Rukavina, PD Izletnik, Zagreb
14. Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
15. Marica Ivanković, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
16. Vesna Čaplar, HPD Željezničar, Zagreb
17. Marko Bačan, HPD Zaprešić, Zaprešić
18. Stjepan Hanžić, PD Zagorske steze, Zabok
19. Nevenka Pupek
20. Dubravka Hržica, PD Zagorske steze, Zabok
21. Ružica Medvarić-Bračko, HPD Bilo, Koprivnica
22. Ana Tomac, HPD Papuk, Virovitica

Divlji krš Crnopca (južni Velebit)

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. prosinca 2023. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Sadržaj 115. godišta Hrvatskog planinara

Članci i vijesti

Androić, Damir	10 godina Hrvatskog planinarskog društva Pusti Lobor u Loboru.....	410
Balić, Mate	Naši prvi koraciu visokom gorju.....	389
Banović, Nada	Kozarčevom slavonskom šumom s Papuka na Krndiju.....	25
Batinić, Tomislav	Stota obljetnica utemeljenja HPD-a Bjelašnica 1923 u Sarajevu.....	358
Berljak, Darko	Sedamdeset godina od prvog uspona na vrh Mount Everesta.....	276
Berljak, Darko	Skupština UIAA-e u Trabzonu.....	555
Bockovac, Željko	Južno Biokovo.....	446
Bockovac, Željko	Piz Bernina (4048 m).....	232
Brdal, Željko	Izazovni Veliki Kabal.....	63
Brdal, Željko	Spektakl na velebitskim kukovima.....	332
Bubak, Anita	Dobrodošli na Papuk!.....	289
Bubak, Anita	Zen klupica nadomak vrhu Papuka.....	82
Burić, Ante	Pogled prema vrhuncima, uspomena na Tomislava Pavlina.....	47
Bušić, Jozo	Akcija čišćenja otpada na Psunju.....	299
Ciglenečki, Antun	Povratak u budućnost: Od Svobodina doma do Ivanovca.....	349
Čanić, Tomislav	Korenički planinari proslavili dan društva.....	557
Čanić, Tomislav	Pola stoljeća gospićkoga PD-a Željezničar.....	432
Čaplar, Alan	90 godina Premužičeve staze na Velebitu.....	212
Čaplar, Alan	Goran Gabrić.....	41
Čaplar, Alan	Hrvatski planinarski savez u 2022. godini.....	4
Čaplar, Alan	Igor Eterović: Filozofija i bioetika planinarenja.....	403
Čaplar, Alan	Iskorak u unaprjeđenju planinarske infrastrukture.....	15
Čaplar, Alan	Medalja Hrvatske komore arhitekata za tri planinarska skloništa Ivana Juretića.....	302
Čaplar, Alan	Na Papuku održani Dani hrvatskih planinara.....	357
Čaplar, Alan	O imenu Kunagora – na prijedlog planinara promijenjeno službeno ime gore.....	400
Čaplar, Alan	Obnovljen Put prijateljstva Snežnik – Snježnik.....	407
Čaplar, Alan	Održan seminar za voditelje općih planinarskih škola.....	562
Čaplar, Alan	Stoljeće i četvrt Hrvatskog planinara.....	264
Čaplar, Alan	Ulaganja u planinarsku infrastrukturu.....	368
Čaplar, Alan	Ulaganja u planinarsku infrastrukturu u 2023. godini.....	200
Čaplar, Alan	Više od 300 djece na prvom Susretu malih planinara Hrvatske.....	515
Čaplar, Alan	Vladimir Novak primio nagradu Grada Samobora za životno djelo.....	555
Čaplar, Alan	Zbirka planinarstva i ekspedicionizma grada Karlovca.....	357
Čaplar, Alan	Zbor vodiča HPS-a na Omanovcu.....	46
Čeliković, Josipa	Stazom mozaičnih krajobrazu.....	79
Čikor, Kristijan	Ispunjenje triju snova.....	181

Čoklica, Jadranka	Održani 26. Dani planinara Herceg-Bosne.....	462
Čoklica, Jadranka	Pohod europskim pješačkim putom E7 u povodu Europskog tjedna mobilnosti	516
Drmić, Sandra	Tamo gdje vječno sunce sja!.....	506
Drmić, Sandra	Uspjeh ili neuspjeh?.....	420
Fajdić, Krešimir	40. obljetnica Dubovačkoga planinarskog puta.....	556
Glavinić, Melani	Boris Buljan.....	298
Gönner, Ivona i Futač, Valentina	Razvijanjem svijesti do čistih planinarskih putova	294
Gračan, Tomislav	Ljubišnja.....	442
Gračan, Tomislav	Uspon na vrh Treskavice.....	477
Hapač, Ivan	Možda bih trebao.....	449
Hemar, Eduard	Otvoreno planinarsko sklonište i promatračnica za ptice Kremenjak.....	353
Hemar, Eduard	Zasluzni istarski planinari (1): Milivoje Topić.....	456
Hemar, Eduard	Zasluzni istarski planinari (2): Darko Lukšić.....	511
Henc, Martin	Planinarenje u Južnoj Africi.....	534
Horvat, Bruno	11. pohod na najviši vrh Požeške gore uz slavonsko kolo.....	149
Horvat, Bruno	Više od 2000 planinara na 41. Papučkim jaglacima	307
Horvat, Raul	Milkovića stan – obrat za obratom!.....	224
Horvat, Raul	O jamama u nepristupačnim dijelovima južnog Velebita	160
Horvat, Raul	Od Ždrilškoga do Jurilina kuka.....	18
Horvat, Raul	Po kukovima i vrhovima Crnopca.....	66
Horvat, Raul	Zavižanske slike.....	380
Hrkać, Žana	23. fotonatječaj HPD-a Mosor.....	464
Janton, Damir	Redovna godišnja skupština Komisije za speleologiju HPS-a	45
Janton, Damir	Speleološka ekspedicija Srednji Velebit 2023.....	459
Janton, Damir	Speleološki ispiti.....	145
Janton, Damir	Stručni seminar o opremanju speleoloških objekata na Vrdovu	146
Janton, Damir	Stručni seminar o speleološkom školovanju	146
Janton, Damir	Stručni seminar o znanstvenim istraživanjima u speleološkim objektima.....	45
Jurlin, Sanja	Veličanstveni Matterhorn.....	524
Keller, Martina	Izlet na Papuk za slijepe i slabovidne.....	559
Kevo, Marko	Iločki planinari na vrhu Balkana.....	461
Klem, Josip	Planinarskim korakom po Islandu.....	396
Knaus, Stiven	Miniekspedicija u Crnom Lugu od 19. do 21. svibnja	402
Koprivnjak, Robert	Mlado leto na Vojake.....	147
Koprivnjak, Robert	Uspon na planinu bogova.....	126
Kramberger, Vjekoslav	Antunovac – prva kuća požeških planinara.....	87
Kramberger, Vjekoslav	Bedževi Papučkih jaglaca.....	144
Kramberger, Vjekoslav	Fotografski vjesnik HPD-a.....	439
Kramberger, Vjekoslav	Uz 125. obljetnicu planinarstva u Požegi.....	292
Kramberger, Vjekoslav	Značke HPD-a Jastrebarsko.....	355
Kramberger, Vjekoslav	Značke HPD-a Klek iz Ogulina.....	253
Kramberger, Vjekoslav	Značke PSH i HPS (1. dio).....	198
Kramberger, Vjekoslav	Značke Slavenskog planinarskog puta.....	43
Kuka, Mladen	Rudolf Starić 19. 9. 1941. - 26. 4. 2023.....	405
Kursar, Neven	Kako sam tražeci Vilinu pećinu pronašao (i) velebitsku degeniju!.....	325

Kursar, Neven	Najudaljeniji tribanjski stanovi.....	425
Kursar, Neven	Ne tuguj, Guduro!.....	374
Kursar, Neven	Tominka i druge kamenice u okolici Vilinskih kukova.....	480
Kvočić, Tanja	Nova zvjezdica u hrvatskom planinarskom kalendaru.....	561
Lazarić, Feručo	Izazov zvan Kilimandžaro.....	228
Majerović-Stilinović, Milan	Srce mog medvjeda.....	496
Mandurić, Ljiljana	Mala planinarska škola PD-a Zanatlija u Osijeku.....	151
Marinić, Maja i Perić, Gorana	Speleološka ekspedicija Sjeverni Velebit 2023.....	460
Marjanović, Kristina	Iskustva s radionice o planinarenju s osobama s invaliditetom u Sloveniji.....	359
Medak, Frane	Potruga za Svetim Markom.....	345
Medenica, Tila i Matić, Zrinka	Speleološka istraživanja na Crnopcu ovoga ljeta.....	514
Mitar, Ivana	Pruži mi ruku – iskustvo s Kozjaka.....	91
Mrkobrad, Miroslav	Uspješna prva godina Dječje sekcije Ježići HPD-a Bilogora.....	95
Murganić, Vitomir	Karlovačka obilaznica i planinarska kuća Vodice.....	238
Nišević, Nikola	Autobus oslikan planinarskim motivom putovat će cijelom Europom.....	558
Nišević, Nikola	Članovi PK-a Ivanec na Pico del Teideu.....	93
Nišević, Nikola	Ivanečki planinari na Araratu (5137 m), najvišem vrhu Turske.....	48
Nišević, Nikola	Ivanečki planinari u Rumunjskoj.....	558
Nišević, Nikola	Na Olimpijadi mladih planinara PK-a Ivanec sudjelovalo 80 djece.....	557
Nišević, Nikola	Više od 150 planinki i planinara na 10. pohodu po Ivanečkoj planinarskoj obilaznici.....	95
Novak, Vladimir	Glavna skupština BMU-a u Grčkoj.....	516
Plazonja, Snježana	24. Memorijalni skup »Ivica Plazonić«.....	410
Plazonja, Snježana	33. tradicionalni uspon na Debelo brdo.....	147
Plazonja, Snježana	Dani planinara Dalmacije 2023.....	463
Plazonja, Snježana	Gdje se sakrila jesen?.....	195
Pocrnić, Robert	Povratak u Lijencerske Dolomite.....	472
Pocrnić, Robert	Prokletije – skroviti planinarski raj.....	113
Poljak, Željko	Planinarski susreti – ugodni i oni drugi (Drugi dio).....	32
Poljak, Željko	Planinarski susreti – ugodni i oni drugi (Treći dio).....	131
Prpić, Petar	Predstavljen turističko-planinarski zemljovid Zrinske gore.....	307
Radonić, Ivana	O novome krovu Giromettina doma.....	56
Ripli, Mario	O počecima planinarstva u virovitičkom kraju.....	492
Rogulja Mart, Vesna	Izložba povodom 40 godina HPD-a Sisak.....	150
Rojnić, Vladimir	11. Pohod po Istarskom planinarskom putu.....	306
Rojnić, Vladimir	Vladimiro – Vlado Radovan (1943. – 2023.).....	299
Smolec, Robert	Na Crnopcu i Tulovim gredama uoči budućnosti.....	73
Šantek, Damir	Balkane, Balkane, Balkane moj.....	168
Šantek, Damir	Guske u magli.....	247
Šantek, Damir	Intervju: Vlado Božić.....	550
Šantek, Damir	Intervju: Željko Poljak.....	488
Šantek, Damir	Kako su se sveci uspjeli na planinske vrhove.....	191
Šantek, Damir	Matej Perkov: Pišem grafite na duši planine.....	301
Šantek, Damir	Mitovi i bajke.....	173
Šantek, Damir	Najljepša crnogorska djevojka.....	120

Šantek, Damir	Nimalo grintavi Grintovci	340
Šantek, Damir	Stipe Božić: Penjačevi zapisi, Put do najviših vrhova svijeta	300
Šantek, Damir	Ta zasljepujuća odsutnost svjetlosti	385
Šantek, Damir	Željko Bockovac: Ekstrem Zapisi s planinarskih i alpinističkih putovanja	255
Štahan, Branka	Svečano obilježena 100. obljetnica planinarstva u zlatarskom kraju	409
Tosenberger, Otmar	17. izlet Nepoznati Papuk i Krndija	94
Turković, Višeslav	3. Memorijalni pohod Od Premužića do Štampara	560
Turković, Višeslav	Završena planinarska škola HPD-a Gojzerica u Požegi	360
Ungarov, Josip	O jednoj zabludi u orijentaciji	452
Vinković, Željko	U Bugarskoj, na prijelazu između Europe i Orijenta	546
Vinković, Željko	U Prokletijama, zemlji dobroćudnih divova	177
Vranješ, Denis	Na najvišoj planini Baskije	108
Vranješ, Denis	Šumski dan na Mosoru	28
Zatezalo, Hrvoje	20. planinarski pohod »Skradskim stazama do svetoga Bernarda«	461
Žagar, Klara Jasna	Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca	137
Žagar, Klara Jasna	Na mojoj pradjedovini	498
Žagar, Klara Jasna	Ugasi svjetlo, upali zvijezdu	185
Žalica, Slobodan	Postavljena spomen-ploča Josipu Sigmundu	556

Ostalo

35. Skupština HPS-a	316
Brdo knjiga – festival knjiga i planina	203, 259
Dani hrvatskih planinara	205, 257
Esej o planinarenju	142
Godišnje nagrade HPS-a	12
Hrvatska planinarska obilaznica u 2022.	97
In memoriam: Antun Zlatko Lončarić	42
In memoriam: Zoran Milaković	406
Izlet za slijepe i slabovidne u Slavoniji	411
Kalendar akcija	49, 101, 153, 204, 256, 308, 361, 413, 465, 517, 563
Novih 74 markacista na tečaju za markaciste na Poklonu	304
Poslušaj glas prirode	309
Poziv na akciju uređenja Poučne staze Okićnica	412
Poziv na sudjelovanje u fotonatječaju u povodu 70 godina HPD-a Kapela	412
Planinarska enigmatika	50, 102, 154, 206, 258, 310, 362, 414, 466, 518, 564
Planinarski kalendar za 2024. godinu!	564
Stručni seminar za markaciste u planinarskoj kući »Zvonimir Plevnik« na Kalvariji kod Karlovca	202
Tečaj za markaciste za društva koja održavaju planinarske putove na Medvednici	303

IGLU ŠPORT

NAJBOLJA PLANINARSKA OPREMA

www.iglusport.hr

WWW.HERVIS.HR

PUEZ AQUA 4 / planinarska jakna **139,99 €** 1.054,75 HRK

PUEZ SPORTY DRY / planinarska majica **39,99 €** 301,30 HRK

PEDROC 3 / planinarske hlače **89,99 €** 678,03 HRK

ALP MATE MID WATERPROOF / planinarske cipele **169,99 € - 133,99 €** 1.280,79 HRK 1.002,09 HRK

MTN TRAINER 2 25L / muški ruksak za planinarenje **139,99 €** 1.054,75 HRK

MTN TRAINER 2 22L W / ženski ruksak za planinarenje **129,99 €** 979,41 HRK